

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИ ТРУДОВЕ

ЗА УЧАСТИЕ В КОНКУРС

ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ „ДОЦЕНТ”

по професионално направление 1.2. Педагогика (Педагогически технологии за опознаване на околния свят), обявен в "Държавен вестник" бр. 52 от 02.07.2019 г. от Югозападен университет „Неофит Рилски” за нуждите на катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика” към Факултета по педагогика

Благоевград

2019

РЕЗЮМЕТА

на публикациите на гл. ас. д-р Блага Георгиева Джорова

участник в конкурс за академичната длъжност „Доцент” по професионално направление 1.2. Педагогика (Педагогически технологии за опознаване на околния свят)

Резюмирани са 24 публикации представени за рецензиране от Научното жури определено със заповед на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски”. Публикациите са обособени в секции и са както следва: **две** самостоятелни монографии, **три** учебни пособия в съавторство, **пет** студии – три самостоятелни и две в съавторство, **девет** публикации в сборници и списания в България – пет самостоятелни и четири в съавторство, **четири** публикации в чужбина – три самостоятелни и една в съавторство. Представен е и авторефератът на докторската дисертация за присъждане на ОНС „доктор”, както и участието в специализирани интервюта.

I. МОНОГРАФИИ

1. Джорова, Бл. (2019). Правно образование в предучилищна възраст. България: „Авангард Прима“. София. ISBN 978-619-239-147-8, 147.

Книгата „Правно образование в предучилищна възраст“ е базирана на дисертационно изследване на тема „Педагогически условия за правно образование на 6-7-годишното дете (на основата на педагогическата технология за опознаване на околната действителност). Представеният в нея проблем е актуален както за педагогическата наука, така и за социалната ситуация в българското общество.

Посочените в Закона за предучилищно и училищно образование цели и конкретизираните държавни образователни стандарти в Наредба № 5 за предучилищно образование позволяват да се интерпретира идеята за правата на децата в двата аспекта: правата на децата в центъра на обществения живот/ежедневието, т.е. съобразяване и спазване правата на детето в живота и образованието *и* правата на децата в центъра на познанието, т.е. обогатяване правната образованост на членовете на обществото и в частност на детето с оглед постигане целите на образованието.

Трудът е «инструмент» за реализиране на подготовката, както на студентите – бъдещи учители, така и на действащите в системата учители, във фокуса на която трябва да намери място обучението по човешките права и правата на детето. В нея се представят правата, правното образование и възпитание на детето в педагогическата теория и практика *и* се анализират характеристиките на познавателната дейност на детето за опознаване на околната действителност.

Съществена част от съдържанието са авторските изследвания разкриващи състоянието на проблема за правата на детето и правното образование, като се поставя акцент върху: семейството и детските права; педагогът и детските права; детето в предучилищна възраст и правното образование. Като принос може да се определи предложението *Модела за правно образование* в предучилищна възраст с

представените основания за разработване, концептуални параметри и условия за приложение.

Приносен момент в разработката е и *Детският правен речник* със следните характеристики: адресат – деца от подготвителна група и учители в детската градина; обект – понятия с правна насоченост или интегрирани в системата на обществените правни взаимоотношения, явления и процеси; предмет – съдържателна характеристика на понятията; цел – повишаване нивото на правна информираност на адресата; задачи – запознаване със спецификата на понятията, развиване на умения за точно използване на специфични понятия, обогатяване на активния речник за участие и разрешаване на проблемни ситуации.

Представени са и авторските виждания за повишаване правните компетентности на учители и родители чрез приложените: *План за повишаване правната компетентности на педагози и родители* и *Схематичен модел за поетапно обогатяване правните компетентности на родители и учители* и възможните резултати.

2. Джорова, Бл. (2018). Ценностен подход към опознаване на околния свят от детето в предучилищна възраст. Монографично изследване. И: Авангард Прима. София. ISBN 978-619-996-3, 316.

Монографичният труд има за цел да формулира и представи възможната операционализация на ценностния подход към опознаването на околния свят от детето в предучилищна възраст. Акцентите са върху: ценности и ценностен подход към детството и дейностите на децата от предучилищна възраст, ценности и детски права – като взаимосвързани елементи, технологични проекти относно процеса за опознаване на околния свят от 3-7-годишното дете и факторите за ценностната му обусловеност.

Очертаните конкретни параметри поставят ударение върху процеса на преднамерено и непреднамерено опознаване на околния свят от детето във възрастта на предучилищното детство, технологията за операционализиране на ценностния подход, разгледан и като иманентен компонент на процеса за опознаване на околния свят от детето в предучилищна възраст и необходимостта

от обосноваване на възможностите за ценностен подход към всеки от компонентите на процеса за опознаване на околния свят от 6-7-годишното дете.

Чрез осъществяването теоретично проучване по проблема се разкрива значението и мястото на ценностите и ценностния подход в пространството на педагогическата наука и практика. Проведените авторски проучвания и анализът на резултатите позволяват установяване насочеността и спецификата на ценностните ориентации на детски учители и родители, разглеждани като основа за ценностна ориентация на детето в процеса на опознаване на околния свят, както и насочеността, спецификата на детските ценности, като условие за тяхното обогатяване и регулация на процеса за опознаване на околния свят.

Приносен момент са конструиранияте *Профил на значими ценности* за детето от предучилищна възраст и *Модел на педагогическа технология* за опознаване на околния свят от 6-7-годишни деца, насочен към овладяване и перманентно обогатяване на тяхната ценностна ориентация.

II. УЧЕБНИЦИ И УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

3. Джорова, Бл. (2012). Проблеми на правното образование, Част III, Тема № 5 и Приложение № 9. В: Колева, М., Стоименова, В., Стоянова, Кр. & Джорова, Бл. (2012). Опознаване на околната действителност от детето в предучилищна възраст. Педагогическа технология. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград. ISBN 978-954-680-823-3.

Акцент на авторското участие в учебника е правното образование на детето в предучилищна възраст. Проблем който е актуален както заради ДОС, така и заради необходимостта от усвояване на знания за обществените нормативни права, правила и задължения дори и от детето в предучилищна възраст. Участието на детето в разнообразието от детски дейности в детската група и изискванията за адекватно поведение и отношение към другите деца също предопределя значимостта на анализирания проблем. Това успешно се допълва и от значението му за прехода към училищното образование, където е заложено гражданското образование, както и от значението му за осъществяването на процеса на социализация и социално развитие на 3-7-годишното дете.

Очертани са изискванията за ефективно правно образование в предучилищна възраст: етапност на технологичния процес, мотивиране процеса на себепознание, активно включване на детето във взаимодействията в детската група. Представеният схематичен модел на правното образование като цел и резултат е на основата на взаимовръзките между знания, умения, отношение, поведение, които се реализират чрез основната форма на взаимодействие между субектите – общуване. Разяснена е смисловата характеристика и разбиране за представените съдържателни акценти на правното образование на детето преди постъпване в училище и конкретно са посочени - понятия и представи, които трябва да овладее детето от предучилищна възраст, умения, които следва да усвои, условията за изява на отношение, както и условията за избор и изява на просоциално поведение.

Синтезирани са част от условията за получаване на своеобразно за детето от предучилищна възраст правно образование, а именно: равноправно отношение в средата на детската група; оптимално зачитане на избор и желания; оптимално съобразяване с актуалните потребности и нужди; многообразие от форми за организация; формиране на самоуважение и уважение към другите; стимулиране на оценката и самооценката; стимулиране споделянето на чувства и емоции; отстояване на мнение и отношение и зачитане на чуждото и др.

Авторски принос са *систематизираните добри практики и предложените схематични модели за педагогически ситуации* с примерно познавателно съдържание към тях, които са разработени съобразно необходимостта от - активно участие на децата, разясняване смисловата характеристика на понятията, опознаване на „себе си”, съобразяване с индивидуалността на детето, включване в екипни дейности, възможност за избор на проблем за обсъждане от децата в групата и избор на поведение от детето в конкретна ситуация.

4. Джорова, Бл. (2015). Социалнопедагогически институции за лица с девиантно поведение. Глава 8, 137-160. В: Педагогика на девиантността. В съавторство с: Лидия Цветанова-Чурукова, Надежда Кръстева, Валентина

Авторовото участие в учебника е със самостоятелна глава посветена на социалнопедагогическите институции за лица с девиантно поведение. Социалнопедагогическите институции са анализирани от гледна точка на мястото им в нормативните документи, значението им за обществото и значението им за конкретната личност - лицето с девиантно поведение. Очертава се една от целите на институциите, на формалните и неформални образования в социалната и образователна сфера, а именно правната образованост и успешната правна социализация на всеки субект. Това са и важни обществени задачи, съдействащи за осигуряване превантивност на девиантното поведение на малолетните лица.

Социалнопедагогическите институции са разгледани като част от социалната и правната политика на страната и като част от цялостна система притежаваща ресурс за осъществяване на двете взаимосвързани дейности – социална и педагогическа. На основата на авторово теоретично проучване е представена историята и функционирането на социалнопедагогическите институции и са направени обобщения.

Направен е опит за класификация на институциите. Обособени са три групи: Институции за лица с отклонение в поведението в резултат на физически и умствени увреждания, Институции за лица с девиантно поведение, продиктувано от спецификата на възприемането на нормата, правилото и проекцията му в собствената дейност и Институции за лица, потърпевши от девиантно поведение и както сочат редица изследвания реално застрашени от прилагане на усвоения модел на поведение в собствената житейска позиция.

Подробно се акцентира върху институциите от втората група и по-точно върху социалнопедагогическите институции, които функционират с оглед превенция и корекция на девиантното поведение. На основата на нормативните документи действащи в Република България е направена класификация, която групира институциите на основа осъществявани дейности и функции: Институции с превантивен, корекционен, проучващ/разследващ характер, насочени към предотвратяване или преодоляване на девиантното поведение,

Институции с регистрационен и контролиращ характер, Институции с превъзпитателен, корекционен и изолационен характер, Институции с материално осигуряващ, подкрепящ и подпомагащ характер. Във всяка група са представени конкретни институции.

Акцентът върху социалната и педагогическата функция на социалнопедагогическите институции позволява извеждането на зависимости в отношението педагогика – право, а включените задачи и упражнения осигуряват възможност за самооценка от страна на обучаваните.

5. Джорова, Бл. (2015). Образователен мениджмънт: дистанционно обучение. Наръчник на студента. Авторски колектив. ISBN 978-954-00-0000-8, 48-50.

Наръчникът за студента е резултат от образователна иновация в Югозападен университет и има за цел да даде ориентири на студентите обучавани в дистанционна форма на обучение. Посочената форма се характеризира с дистанционно изпълнение на дейностите на участниците и с висока степен на самостоятелност от страна на обучаваните. Логично на това всеки автор е посочил в наръчника основните теми и очакваните резултати след курса на обучение. Голяма част от материалите, учебното съдържание от курса на обучение са изградени в електронната платформа до която има достъп всеки студент: <https://dlearning.swu.bg/>

III. СТУДИИ

6. Колева, М. & Джорова, Бл. (2016). Субектът "студент" - активност и предизвикателства в процеса на практическото обучение. В: Педагогическата практика - шанс на студента да експериментира /Сборник статии/. УИ: "Неофит Рилски", 23-81. Благоевград. ISBN 978-954-00-0057-2

В студията е представено собствено емпирично изследване, с което е установено разбирането на студентите относно практическото обучение, мястото им в този процес, както и техните професионални претенции. Теоретично и емпирично е обоснована разликата между „възможността да преподаваш” и „способността да преподаваш”. Акцентирано е върху значимостта на

„субектното участие” на студентите – бъдещи учители в процеса на обучение, в резултат на което да се стигне до педагогическа образованост и професионална пригодност. Представени са равнищата на субектна активност и е отделено специално внимание на един от факторите влияещ върху активността на студентите и тяхната мотивация за овладяване на учителската професия – педагогическата практика. Изброените компетенции показват какво се очаква като резултат от процеса на обучение в педагогическите специалности. Резултатите от проучването позволяват извеждане на няколко тенденции, а именно относно: визията на съвременния педагог и дейностите му в детската градина, равнището на общо-педагогическата подготовка на студентите педагози и овладените възможности за педагогически дейности в детската градина, равнището на специализирана подготовка и овладените компетенции за провеждане на педагогически ситуации, проблемите и самооценяването на студентите по повод участието им в педагогическата практика, предизвикателствата в процеса на подготовката за овладяване на професията „детски учител”, организацията и съдържанието на педагогическата практика. От проведеното тестиране става ясно, че наличие на склонност към педагогическата дейност е регистрирано при по-голяма част от студентите от втори и трети курс - 60% и 62%. Тези резултати дават основание за предложението по отношение на учителската професия да се предвиди „професионална психодиагностика”.

7. Джорова, Бл. (2016). Детската трудова дейност в прехода към училищен живот. В: Детската градина и началното училище – два свята на детството. УИ: „Неофит Рилски”. Благоевград. ISBN 978-954-00-0086-2, 290-315.

В студията е представена спецификата на детската трудова дейност и възможностите ѝ за перманентно обогатяване на процесите свързани със социализацията, възпитанието и обучението на детето от предучилищна възраст. Разкрито е значението на своеобразната трудова детска дейност за овладяване от детето в предучилищна възраст на ресурс от познавателни и практически умения, със съществено значение в прехода към училищен живот. Анализирани

е значението ѝ по отношение на усъвършенстването на личностните качества и умения на детето, овладяването на умения за планиране и изпълнение на трудова дейност и запознаването с материалите и предметите за осъществяването ѝ.

На основа на проведеното с детски учители проучване може да се обобщи, че мястото на трудовата дейност в ежедневието на детето и времетраенето ѝ зависи от образователната среда, от организацията на педагогическото взаимодействие, бюджета на институцията, стратегията за развитие на детето, програмните и нормативни документи, компетенциите на учителя.

Участието на детето в продуктивна дейност, насочена към постигане на краен резултат на основание предварително планиране и осъществяване на своеобразен трудов процес, както и на основание активизирани познания, умения и опит, воля и мотивация за дейност, всъщност може да се определи като детски труд, имащ съществено значение за успешно включване в учебно-училищната действителност. Той е свързващ елемент между образователните институции и между отделните етапи от развитието на човека, защото съпровожда човек от ранна детска възраст - в семейството, в детската градина, училището, до зряла възраст - в процеса на професионална реализация. На това основание се прави заключение, че е важно още в предучилищна възраст да се създават условия детето активно да се включва в трудова дейност, да изпълнява трудови действия и да усвоява трудови умения и навици, което ще осигури равновесие в така динамичния процес на детско развитие.

8. Джорова, Бл. (2016). Проект „Студентски практики“ – успешен опит за допълнително практическо обучение. Педагогика. Година LXXXVIII, книжка 1, 41-71.

В студията са представени резултатите от изследване с което се проучват нагласите и отношението на студентите на Югозападния университет „Неофит Рилски“, участвали в проект „Студентски практики“ (2013-2015) и в частност се оценява доколко допълнителната практика е възможност за повишаване компетенциите и уменията на студентите в реална работна среда съобразно спецификата на академичната област, професионалната подготовка и свободното време на учещите се млади хора. За целта на проучването е разработена авторска

анкета насочена към установяване на мотивите за включване и причините за избор на работодател, позиция, удовлетвореност от администрирането на проекта на различните йерархични нива, характеристика на взаимодействията между участниците в процеса – студент, академичен наставник, ментор, удовлетвореността от реалната работна среда, разбирането на студента относно специализиращите учебни възможности на студентска практика в реална работна среда.

Резултатите от попълнените 966 анкети и техният анализ, освен че представят проект „Студентски практики“ като един успешен опит на МОН за въвеждане на допълнително практическо обучение в българските висши училища позволяват и оформянето на няколко извода: студентите са активните субекти в процеса на обучение и от тяхната мотивация, желания и положително отношение зависи доколко пълноценно ще използват годините за професионална подготовка в университета; студентите са мотивирани да се включат в реална работна среда чрез допълнително практическо обучение с цел повишаване на практическите умения и компетенции и лична изява пред работодателя; студентите са удовлетворени от администрирането на дейността по проекта на различните нива – МОН, Университетски кариерен център, Факултет; студентите се нуждаят от медиатор между академичната и производствената среда; студентите са удовлетворени от практиката в реална работна среда когато е добре организирана, осъществява се контрол и се осигурява участието на практиканта в дейностите на институцията; за студентите е важно по време на практическото обучение успешно да съвместяват ангажиментите си, да имат достъп до ресурси и материали, и да имат възможност за изява и повишаване на професионалния опит.

Проучването дава информация колко студенти са получили предложение за работа или стаж, както и колко са получили допълнително възнаграждение. В края на студията са представени препоръките и оценките на студентите относно възможността за провеждане на студентска практика в реална работна среда. Разработената анкетна карта се използва и в новата фаза на проекта през 2016-2018 - <http://esurvey.swu.bg/index.php/156181/lang-bg>.

9. Колева, М. & Джорова, Бл. (2012). Ефективна образователна среда за подготовка на предучилищния педагог: среща с пазара на труда. В: Учебни постижения на студентите от Факултета по педагогика в условия на смесено (традиционно и електронно) обучение. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград. ISBN 978-954-680-907-0, 25-65.

В студията е представено разбирането за ролята на приоритетните ресурси на образователната среда за подготовката на детския учител като се обобщава, че основно се свързват със спецификата на необходимите за овладяване от обучаваните студенти професионално-педагогически компетенции за упражняване на учителската професия, с иновационните процеси в педагогическата наука и с изискванията на законодателните актове, регламентиращи процеса на придобиване на висше образование. Придобиването на професионални компетенции от студента зависи от съдействието му с цялата палитра от ресурси на образователната среда, а именно: субекти – преподаватели и студенти, формалните и неформални социални взаимодействия, критерии за оценяване на студентските постижения, студентска група, разглеждана като малка социална група, специфичен интериорен дизайн на залите за учене или изследване, механизми за управление на всеки от компонентите на средата. Водеща е идеята, че от значение е не колко детски учители са необходими, а детски учители с какви професионални, педагогически и личностни качества и компетенции. Загатната е корелацията между препятствията пред ученика и изискванията към педагога, а именно задълбочаването при едното води до повишаване/нарастване при другото.

Конкретизирани са трите групи специфични компетенции за детския учител: компетенции, свързани с опознаване на субекта на педагогическата дейност, компетенции, свързани с организацията и управлението на дейностите на детето/групата деца, компетенции, свързани със самооценката и личностното усъвършенстване, с упражняването на професията и изявата на професионално-педагогическата пригодност на дипломирания педагог.

Анализирана е зависимостта „образователна среда – мобилни педагогически компетенции“, както и изискванията които поставя тази зависимост по отношение на редица компоненти на средата и най-вече към

т.нар. учебна документация – учебни планове, учебни програми, учебници, електронни информационни/образователни ресурси. Очертаните изисквания свързани с ефективността в процеса на учене на конкретния студент разкриват значимостта на участието на студента в образователно-изследователски процес. Педагогическата практика на студента е друг значим компонент на образователната среда, който влияе върху подготовката му и предполага специализирана образователна среда – лабораторни и естествени условия за придобиване на практическа компетентност от студента чрез апробиране на традиционни и иновационни практики за взаимодействие с деца в предучилищна възраст. Подробно представените възможности на електронното учебно съдържание определят неговата значимост като ресурс на образователната среда и мястото му в подготовката на бъдещите учители.

Приносен момент в студията са включените материали за извънаудиторна дейност на студентите – анкета за самооценка, описателно-оценъчна скала – въпросник за учители, задачи за изпълнение в процеса на хоспетиране и процеса на планиране и реализиране на педагогическа ситуация.

10. Джорова, Бл. (2011). *Професионалната реализация на кадри на Югозападния университет „Неофит Рилски”*. В: *Университет – кариера – университет*. УИ: „Неофит Рилски”. Благоевград, 15-68. ISBN 978-954-680-795-3.

Професионалната реализация на обучаваните е въпрос вълнуващ всяка образователна институция. Чрез представеното в студията научно изследване се намира отговор на въпросите: Успяват ли студентите да започнат работа, след като получат така чаканата диплома? Имат ли възможност да обогатяват своите квалификации? Каква е оценката на хората, за които работят, относно тяхната подготовка? Имало ли е и какви са трудностите, с които е трябвало да се преборят, за да се образуват, за да се реализират по специалността? и др.

Акцент в студията е специално разработената анкетна карта, която е подробно представена в структурно и съдържателно отношение. Авторската анкетна карта е изградена от две категории въпроси: Въпроси, насочени към събиране на лични данни от анкетирания и гарантиращи съществуването на това

лице и Въпроси, „професионално насочени”, т.е. носители на професионална информация. Съдържателната страна на конструираната анкета е насочена към разкриване на формулата за успешна кариера, т.е. на корелационни зависимости на основа на които се очертават значимите за подготовката и кариерното развитие процеси. Направените изчисления и подробен анализ доказват, че така структурираната анкетна карта е работеща и информацията, която предоставя от фактологична гледна точка е достоверна и може да послужи за изводи и препоръки.

Един от възловите моменти в проучването е извеждането на водещите личностни качества - 41 групи качества/качества на личността, които са дали отражение и дори са решаващи в процесите на: обучение, развитие, усъвършенстване и самоусъвършенстване, реализация в една „успешна” кариера.

IV. СТАТИИ В БЪЛГАРИЯ

11. Джорова, Бл. (2019). Законът за предучилищното и училищното образование и квалификацията на учителя. В: Сборник с доклади от Седма международна научна конференция „Съвременното образование – условия, предизвикателства и перспективи”, 241-251. Благоевград, ЮЗУ „Неофит Рилски“. ISBN 978-954-00-0200-2.

Законът за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) е национален документ, източник на основните разпоредби регламентиращи и регулиращи процеси в областта на образованието. В статията се анализира съдържанието и се прави съпоставка на действащия и предходния закон. Целта на изследването е да се открият основните промени в образователната система, внесени чрез ЗПУО, и да се проучи общественото отношение към тях, като се акцентира върху подготовката, квалификацията и професионалното развитие на учителите.

В изследването се защитава тезата, че законодателните реформи, във всяка област, целят подобряване на ситуацията и влияят върху разностранни аспекти от регламентиранияте процеси и явления. В тази връзка се допуска, че промените в образователното законодателство са насочени към подобряване на образователната ситуация в държавата и влияят върху подготовката,

реализацията и развитието на един от основните субекти в образователния процес, а именно – учителя. Аналитичният поглед върху влиянието на промените, опитът да бъдат възприети от различен ъгъл може да помогнат за разкриване на позитивите, за възприемането им като източник на сигурност и за насочване към действия, поведение, решения съобразени и защитени от правната норма.

Една от новостите в образователното законодателство е нормативната регламентация на подготовката и квалификацията на педагогическите кадри в основния закон уреждащ въпросите в сферата на образованието. Установява се, че разпоредбите на закона регламентират следните въпроси по отношение на квалификацията на учителите: нива на осъществяване, период, организиране, измерване, легализиране. На основа нормативните текстове са направени обобщения насочени към възможностите които дава нормативно регламентираната подготовка и квалификация на педагогическите специалисти. Споделеното мнение на директори, учители и родители по отношение на ЗПУО и внесените чрез него промени в системата на предучилищното и училищното образование също са основание за множество обобщения при които проличава единомислието на участвалите в изследването групи лица по някои от въпросите – финансиране на частните училища, значението на нормативната регламентация на подготовката и квалификацията на учителите за работата им и резултатите на децата, ролята и значението на детските градини/училищата в процеса на подготовка на бъдещите учители и същевременно наличие на различно отношение/мнение по други – автономията, необходимостта от функциониране на Национален инспекторат по образованието, изборност и мандатност на директорите, регламентирането на подготовката и квалификацията на учителите в ЗПУО, задължителната предучилищна подготовка, атестирането.

12. Ковачка, Юл. & Джорова, Бл. (2017). Социалните умения при студенти от педагогическите специалности – състояние и възможни решения. Knowledge, International Journal Scientific papers, Vol. 20.1, 455 – 460.

В динамиката на съвременното образование все повече изпъква значимостта на социалните процеси и ролята на емоционалната интелигентност на специалистите за тяхната успешна професионална реализация. Водещ субект в социообразователната реалност е педагогът, който в контекста на целодневната организация на образователния процес и не само трябва да бъде способен да работи за положителен социален климат и организиране на училищната социална среда. Целта на публикацията е да диагностицира състоянието на социалните умения при студенти от педагогическите специалности във Факултета по педагогика към Югозападен университет „Неофит Рилски“. За събиране на данните, с които се цели установяване на развитието на социалните умения, като част от структурата на социално-емоционалната компетентност на студентите, въз основа на проведеното с тях обучение, е използван стандартизиран инструментариум – тест на Робърт Ууд и Хари Толи и по-конкретно неговият пети модул. Проучването е проведено със студенти от педагогическите специалности в университета, в които се подготвят бъдещи учители. Анализът на резултатите насочва вниманието към специфичните проявления на социалните умения при студентите. Предложени са и възможни решения за създаване на условия за развитие на т.н. меки умения на студентите за да отговорят на предизвикателствата на новото време.

13. Колева, М. & Джорова, Бл. (2017). Съвременният педагог в детската градина – между академичното знание и педагогическата практика. В: Усъвършенстване на подготовката и квалификацията на педагогическите специалисти в съвременното образование. Сборник с научни доклади от юбилейна международна научна конференция, 25-26 ноември 2016. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград, 463-470. ISBN 978-954-00-0116-6.

Връзката педагогическа теория – практика в работната среда на детската група е най-сериозната инвестиция в образователното пространство, съдействаща за развитието, възпитанието и социализацията на децата от предучилищна възраст. В статията е представен актуален проблем, чиято актуалност се продуцира и от характера на съвременния Модел за

предучилищно образование, конструиран върху основата на изисквания относно образователната среда, компетенциите на детския учител и възможностите му за осъществяване на успешно педагогическо взаимодействие с децата на различна възраст.

Един от акцентите в статията е необходимостта от научно обосновани тези при осъществяване на обогатяващото педагогическо взаимодействие с детето от предучилищна възраст с влияние върху неговото индивидуално и социално развитие. Представени са разсъждения относно характера и съдържанието на познавателната дейност на детето, както и мястото на играта в педагогическия процес. Оформя се тезата, че оптималното равнище на необходимата педагогическа компетентност на детския учител за работа с деца от предучилищна възраст е възможно когато тя се продуцира в пространството между академичното знание за детето, детската група от една страна, а от друга – научно обосновано управление и осъществяване на педагогическото взаимодействие в образователната среда, стимулираща детските дейности изяви. Наличието на такова равнище на педагогическа компетентност ще съдейства за постигане на адекватно на детското развитие възпитание, социализация и обучение. Връзката между академичните знания и педагогическата практика на студента може да бъде възприета чрез тезата, че „познаването на детето” във възрастта от 3 до 7 години /академичните знания/ осигурява индивидуализирането на взаимодействието и е шанс за неговото актуално развитие, възпитание и обучение /педагогическа практика/.

14. Джорова, Бл. (2015). Педагогическата практика на студента – бъдещ детски учител /Опит за анализ на процеса/. Годишник на Факултета по педагогика, книга 3. УИ: „Неофит Рилски”. Благоевград, 127-143. ISSN 1314-9997.

Качествената подготовка на педагога, детски учител е съществено предизвикателство пред образователния процес в детската градина. В този смисъл от особено значение е в процеса на обучение на бъдещите учители да се обърне особено внимание на педагогическата практика, която е важен акцент в тяхната специализация и усвояването на необходимите им практически умения.

Върху ефективността ѝ оказват влияние много фактори и условия, но не без значение е разбирането на студентите относно възможностите за участието им в организирана педагогическа практика в реални работни условия за придобиване на професионални компетенции. Именно това разбиране е един от акцентите в статията, а другият е разкриване на силните и слаби страни, възможностите и заплахите пред педагогическата дейност в детската група, както и на ресурсите за успешната педагогическа практика на студентите подготвящи се за учители.

За постигане на изследователските цели и задачи се използва SWOT анализ като резултатите са представени таблично и са анализирани за да се направят съответните обобщения. Може да се приеме, че в статията се съдържат полезни препратки както към образователния процес в детските градини наблюдаван от студентите и използван като основен източник за примери/практики от реалната работна ситуация, така и към студентите подготвящи се за учители, които трябва да се възползват максимално от присъствието си в детската градина. Приносен момент в статията са идеите за усъвършенстване на педагогическата практика и най-вече за организиране на допълнителна такава, иницирана от студент или от институция и съобразена с индивидуалните ангажименти и възможности на практиканта.

Обобщено статията представя значимостта на участието на студента в педагогическата практика и извежда основното негово задължение - задължението „да се научи да учи”.

15. Джорова, Бл. (2014). Инструментариум за оценка професионалната подготовка и реализация на педагогически кадри, завършили Югозападния университет „Неофит Рилски”. В: Професионално педагогическа подготовка в контекста на образователните реалности и тенденции. Сборник статии от национална научнопрактическа конференция. И: „Авангард Прима“. София. ISBN 978-619-160-429-6.

Разработването на инструментариум за оценка професионалната подготовка и реализация на педагогическите кадри се основава на постановката, че оценяването на годността за изпълнение на професионални дейности в реалната работна среда и установяване на взаимовръзката с кариерното развитие

е от значение за всички участници в процеса специалисти – работодатели – университет. Наличието на адекватен инструментариум, който да позволява проучвания, осигуряващи необходимата информация и разкриващи спецификата на основни процеси и закономерности, свързани с подготовката и реализацията на педагогическите кадри на трудовия пазар, е приоритетен ресурс в пространството между обучаваща институция - пазар на труда. В контекста на тази необходимост е и целта на доклада, а именно да се представи инструментариум, който да се ползва за оценка на професионалната подготовка и реализация на кадри на Югозападен университет „Неофит Рилски” и конкретно на Факултета по педагогика. Представеният инструментариум е апробиран през 2011 г. и в резултат на подробно направения анализ се установява, че авторската анкета е „работеща” и получените от нея данни могат да бъдат използвани за оформяне на изводи и заключения. В тази връзка като научен принос може да се определи разработената Анкетна карта за възпитаници на Югозападен университет „Неофит Рилски”.

Несъмнено една от основните задачи на всяка образователна институция, а в този смисъл и на Югозападния университет и Факултета по педагогика, е осъществяването на качествен образователен процес и подготовка на конкурентоспособни кадри, която може да бъде оценена от потребителите на тези кадри, а също и на основа кариерното им развитие и лична удовлетвореност от професионалната реализация. Това е причината вече почти 10 години разработеният инструментариум да се използва за проследяване развитието на кадрите на университета - <http://esurvey.swu.bg/index.php/survey/index/sid/137921/newtest/Y/lang/bg>

16. Колев, Й., Ковачка, Юл., Джорова, Бл. и др. (2013). Интродукция към идеята за всеобщ закон на педагогиката (Предварителни наброски). В: Педагогическата наука теория и практика. Годишник на Факултета по педагогика, книга 1. Педагогически клуб за чудене, ФП. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград. 188-198. ISBN 1314-9997.

В статията са представени размисли относно необходимостта от всеобщ закон на педагогиката, който да оправдае/осмисли нейните научни претенции и

да мотивира/целенасочи изследванията върху детето по отношение възможностите му за образование в процеса на неговото самоосъвременяване. Търсенията са в посока отговор на въпросите: Кой е „кофеинът“ на знанието?, Кое подтиква хората да се стремят към знанието?, Кой е „атомът“ на педагогиката? В какви взаимовръски и с какви елементи може да се изрази всеобщия закон на педагогиката?

В статията се предлагат и отговори на въпросите: „кофеинът“ на знанието е Любопитството. Информацията се подава на любопитството, за да удовлетвори човешка потребност, и се обработва, за да се превърне в знание, което всъщност е „атомът“ на педагогиката. Знанието е константата, потребна на човечеството, повтаря се и всеки индивид полага усилия да разбере ...

Авторовият принос в статията са разсъжденията за мястото на Любопитството във всеобщия закон на педагогиката. Любопитството – оръжието на детето за отстраняване на невежеството, генетично заложено и естествено поведение на живото същество свързано с изследването на света и задоволяването на потребности. На основа на разсъжденията Любопитството е определено като постоянна величина във формулата на човешкото развитие и генератор на информация, продукт на която са знанията.

В статията са очертани само концептуалните основи/рамки на идеята за евентуална формула на всеобщ закон в педагогиката. Взаимовръзката между елементите не са апробирани и доказани, което оставя въпросът „отворен“ за нови идеи и разсъждение.

17. Джорова, Бл. (2010). Проблемът „детски права“ в българския педагогически периодичен печат. В: Сб. Докторантите в диалог с науката. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград, 28-37. ISBN 978-954-680-695-6.

В педагогиката, както и в много други науки, непрекъснато възникват проблеми, които концентрират вниманието, мисълта и дейността на учените работещи в определената научна област. Такъв проблем е в основата на публикацията и конкретно проблемът за правата на детето. Целта на изследването е да се разкрият обществените нагласи и отношението към проблема „детски права“ в предучилищна възраст, като част от образованието,

възпитанието и развитието на детето. Използваният метод е *анализ на съдържанието*, на какъвто са подложени три педагогически списания за период от четири години. Основните задачи на изследването са: установяване броя на публикациите през изследвания период, установяване броя на публикациите по изследвания проблем, установяване съдържателните акценти и отношението към детските права в българския педагогически периодичен печат за определения период.

В резултат на анализа е възможно групирането на публикациите в следните четири подпроблема: детски права - гарантиране и нарушаване, детски права – общество, детски права – семейство, детски права - детска градина, които очертават основните нагласи и отношения към проблема, а също така и оказващите влияние процеси и явления – държавна политика, образование, възпитание и т.н.

Направените изводи синтезирано разкриват следното: детските права са актуален проблем на обществото, на семейството и науката - теория и практика, но научните разработки и практическата дейност насочени към него са недостатъчни; налице е неангажираност на институциите за организиране и осъществяване на дейности, които да разпространят идеята за детските права; реална е възможността за разрешаване на проблема чрез проява на личностно отношение и активно действие от страна на педагогически, социални, политически и др. институции и организации; установена е необходимост от сериозни изследвания в областта на проблема „права на детето”, насочени към детето от предучилищна възраст, неговите родители и учители в детската градина.

18. Джорова, Бл. & Докова, Н. (2010). Студентите със специални образователни потребности – реалност и предизвикателство за висшето образование. В: Сб. Студентите със специални образователни потребности – подкрепа за качествено образование и достоен живот. УИ: „Неофит Рилски”. Благоевград. ISBN 978-954-68-656-7, 81-90.

В статията се коментира възможността за интегриране на лицата със специални образователни потребности *в* и *чрез* образованието. За реализирането

на тази идея от съществено значение е създаването на подкрепяща образователна среда в институциите на всеки етап от образованието – детска градина, училище, университет. В статията са представени резултатите от проведено изследване, което цели проучване на условията за образование на лица със СОП в университета и конкретно: отношението на преподавателите към тези студенти и тяхната професионална компетентост за работа с тях, отношението на студентската общност към колегите им със специални образователни потребности, ефективността на образователния процес при студентите със СОП, съществуващите в университета условия за достъп на студентите със СОП до библиотечните ресурси.

Логично на поставените задачи е избран и контингента на изследване: университетски преподаватели, студенти и специалисти от библиотечните звена.

Направени са съответните изводи и препоръки които главно насочват към необходимостта от използване на технологии, съответстващи на индивидуалните потребности на студентите със СОП и запознаването на преподавателите с конкретни образователни технологии с цел взаимодействието със студентите със СОП да бъде пълноценно и за двете страни обучаващ – обучаван.

19. Ковачка, Юл. & Джорова, Бл. (2009). Преподавателят - научен ръководител на докторанта. В: Сб. Третата степен на висшето образование. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград. ISBN 978-954-680-622-2, 73-81.

В центъра на статията е обучението в третата степен на висшето образование с цел придобиване на ОНС „доктор“. Изброени са множеството фактори влияещи върху този процес: подбор на кандидатите, нормативна база, образователна среда, учебни планове и програми, университетска кадрова политика, като акцентът е поставен върху фактора научен ръководител.

Именно научният ръководител е „двигателя“ на научните търсения на докторанта – той прилага своя опит и знания както при конкретизиране на изследователските търсения на докторанта, така и при теоретичната им обосновка и практическата проекция и значимост. Установяване на отношението на хабилитираните преподаватели във Факултета по педагогика към обучението на докторантите, ролята на научния ръководител за успешно приключване на

обучението и кои са дисертабилните проблеми според научния ръководител са акцентите в емпиричната част от статията. Статията дава отговори и на въпроса „Какви са мотивите на научните ръководители за работа с докторанти?“. Такива мотиви са: провеждане на изследвания в конкретна научна област, предаване на опит и оказване на помощ, необходимост от последователи и др.

Принос в статията са формулираните на основа отговорите на хабилитираните преподаватели към Факултета по педагогика дисертабилни тематични области, които предполагат иновационни научни разработки в сферата на педагогиката и са значими за педагогическата практика.

В статията е направено обобщението, че отношението на ръководителя към процеса на обучение в третата степен на образованието е от особено значение, защото той насочва, мотивира, подкрепя, контролира, ръководения от него докторант, но същевременно докторантът има последната дума - той решава дали ще избере и разработи качествено значим и актуален научен проблем за да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ или безцеремонно ще изконсумира финансовата /на държавата и университета/ и личностна /на научния ръководител и преподавателите/ подкрепа.

V. ПУБЛИКАЦИИ В ЧУЖБИНА

20. Dzhorova, Bl. (2018). The Child And His Needs. VOSPITANIE, JOURNAL OF EDUCATIONAL SCIENCES, THEORY AND PRACTICE, Vol. 10, No.14, 2017/2018, ISSN 1857-5331 (print), ISSN 1857-8705 (online), UDC: 73.21:316.628(497.2).

Статията представя значимите за детето от предучилищна възраст потребности, които са водещи в ежедневните му дейности, избора на поведенчески изяви, регулация и саморегулация на поведението. Именно потребностите могат да бъдат в основата на педагогическото взаимодействие с децата и да са естествения двигател към развитие и съзряване. В разработката се проучват водещите детски потребности и възможностите за съобразяване на дейността на педагога с тях с цел стимулиране на детската активност и адекватно позициониране на детето в социума. Използван е адаптиран вариант на въпросника на Г. Щерн - „Автопортрет - потребности и стремежи“.

Резултатите от проучването и техният качествен анализ са основание за синтезиране на предложения и насоки по отношение дейността на педагога в детската градина и създаването на условия за изява на поведение удовлетворяващо актуалните нужди от задоволяване на конкретни индивидуални потребности на детето. В резултат на осъщественото проучване могат да се направят няколко извода:

Основно място във възпитателно-образователния процес трябва да заемат - играта в различните ѝ разновидности, общуването и взаимодействието в група от връстници и разновъзрастни групи и позитивните, приятни емоции на основата на приятни преживявания в природата и сред другите.

В ежедневните дейности с децата педагогът трябва да създава условия за задоволяване на любознателността и любопитството, за достигане до „знанието“ на основата на лична активност и участие и обогатяване детските представи и понятия чрез достъпна информация.

Педагогът трябва ясно и точно да поставя достижими, но не лесноизпълними цели пред децата, като в основата на взаимодействието и общуването да е равностойното участие, съобразяването, изслушването и споделянето.

21. Koleva, M. & Dzhorova, Bl. & Krasteva, N. (2017). Educational Prospects: A Delicate Topic About Roma Children. International Scientific and Practical Conference “WORLD SCIENCE”, № 9(25), Vol.3, September 2017. Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference "New Opportunities in the World Science" (August 31, 2017, Abu-Dhabi, UAE). 8-15. ISSN 2413-1032.

Статията представя разсъждения по въпроса „образователни перспективи“ за ромските деца, идентифицирани като особена група ученици от началното училище, за които образователният процес, ученето и постигането на успех са процеси без особено значение и може да се каже, че са неатрактивни. На основата на собствени проучвания се търсят причините и последиците и се уточняват възможностите за промяна на статуса на ромското дете и отношението на ромската общност към образованието.

Съвкупността от поредица социални и етнокултурни предпоставки е едно от водещите условия за неосъзнаване перспективите от добро образование сред ромската общност и за появата на проблема „ниско образователно равнище и култура на ромското дете”.

Очертава се значимостта на образователната среда в която са включени и се обучават ромските деца. Именно тя с всичките ѝ компоненти, материални и духовни, е нужно компетентно да се обогатява и усъвършенства така, че позитивното ѝ влияние да провокира всеки социален субект за придобиване на нов образователен статус и осъзнаване перспективния смисъл на доброто образование. Обобщено, двата фокуса - образователна среда и социокултурни проблеми в ромската общност се оказват решаващите фактори с негативно влияние върху образователните перспективи за ромското дете.

Проучването, анализът и констатациите поставят поредица от въпроси, свързани с нагласите и мотивите за учене, а в този смисъл и с перспективността на постигнатото образователно равнище на децата с ромски произход. Това са въпроси, които трудно откриват решения и са перманентно дискутирани в общественото пространство и педагогическата теория и практика, което дава основание за определянето им като деликатна тема в българското образователно пространство.

22. Джорова, Бл. (2017). Студенти педагози за правното възпитание на детето. Knowledge International journal. Education and Social Sciences. Vol. 17, N 1. pp. 1-557, pp. 219-225. Skopje. /Thirteenth International Scientific Conference THE TEACHER OF THE FUTURE 25-28.5.2017, Budva, Montenegro/

Съвременната обществена ситуация все още доста противоречиво и ограничено интерпретира проблематиката „детски права“. Нарушаването им обаче е конкретен факт, който продължава да „търси“ професионалните субекти и тяхната компетентност с цел преодоляване не само на фактите, но и на негативните последици върху развитието, възпитанието и социализацията на децата във възрастта на детството. Съществена част от тези професионални субекти са студентите – бъдещи педагози, детски учители, които се подготвят за

осъществяване на педагогическо взаимодействие с децата във възрастта от 3 до 7 години.

В разработката се актуализира проблемът „детски права“, като приоритетно се регистрира, от една страна, отношението на обучаваните студенти към него, а от друга – самооценката на индивидуалните възможности и подготовка за провеждане на педагогически процес с цел правно възпитание на децата от предучилищна възраст. Представени са интегративните връзки между двете области педагогика и право като се коментират и в двете посоки: педагогиката в правото и правото в педагогиката.

Получените резултати от проведено сред студенти изследване и тяхната интерпретация са основание за оформяне на концептуална теза относно: професионално-педагогическата подготовка на бъдещите педагози в детската градина; системата от компетенции от областта на психологическата и правната наука; личностните качества на педагога, осигуряващ процеса на правно възпитание на децата.

23. Dzhorova, Bl. (2016). Rights of the children and the upbringing methods of the parents: the state policy for protection of children and family in Bulgaria. International Scientific and Practical Conference “WORLD SCIENCE”, № 3 (7), Vol.4, March 2016. Pp. 17 – 24. Proceedings of the IInd International Scientific and Practical Conference "Innovative Technologies in Science (February 25 – 26, 2016, Dubai, UAE)".

В статията се представя проблемът за детските права чрез анализиране стиловете родителство, осъществяващи се в процеса на семейното възпитание. В контекста на проблема се разглежда и ролята на държавата, чрез нормативните документи и правните процедури, за благополучието на детето и семейството. Коментират се и педагогическите аспекти на проблема. Оформят се изводи, значими за правната култура на родителите и взаимовръзката дете - семейство – държава, а именно: децата имат права; държавата трябва да защитава и закриля децата и техните права; държавата трябва да подкрепя и подпомага семействата; семейството е най-добрата среда за отглеждане на дете; семействата имат нужда от компетентна помощ и подкрепа; родителите чрез взаимодействията със

своите деца прилагат на практика философията за правата на децата; възприемането и зачитането от родителите на детските права е в основата на възприемането и зачитането на човешките права от детето; отнемане на детето от семейството или извеждането му извън семейната среда е необходимо, когато безспорно е доказано, че родителите не осигуряват сигурна среда за живот и вредят на детето; необходимо е при сигнал за застрашено дете, незабавно да бъде проведено проучване, което да се осигури информация за реалното състояние на ситуацията и да позволи предприемане на адекватни и благоприятни за детето законови мерки.

VI. АВТОРЕФЕРАТ НА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЯ

24. Джорова, Бл. (2010). Педагогически условия за правно образование на 6-7-годишното дете (на основата на педагогическата технология за опознаване на околната действителност).

Правното образование на 6-7-годишното дете от подготвителна група на детската градина е актуалният проблем, изследван в дисертационната разработка. Сложността на социалните явления, които детето на тази възраст опознава, както и предстоящото му включване в новата учебно-училищна среда предпоставят необходимостта от специфичен тип образование или социална култура, разглеждани като възможност за успешната му ориентация и адаптация към нея. Частен случай на общия процес на познавателна дейност на 6-7-годишното дете от подготвителната група е своеобразният процес на правно образование, отчитащ спецификата на детското развитие, на възрастовите и индивидуалните му възможности и потребности.

Изследванията по проблематиката правно образование на 6-7-годишното дете са провокирани и от социалните му потребности, равнището на социално развитие и социална активност, както и началните индикации за оформяне на нова социална позиция и роля на „ученик” на шест-седемгодишното дете. Отначало тя е обусловена от социалното му учене – подражание, имитация и пр., а по-късно към 7-ата година с обогатяването и изявата на социалната идентификация на детето - то има нов статут и „нова социалност” в общественото пространство. Новата социалност на детето се отразява върху

взаимодействията му в социума, и от аспект на тяхната адекватност са необходими знания и умения, свързани с правата, отговорностите и задълженията му.

Необходимостта от участие на детето, разглеждано като социален субект в обществените ситуации, претенциите за адекватно социално поведение и промяна на социален статус в детската група предпоставят появата на изследователския проблем, т. е. правното образование и са условие за неговата значимост.

Обект е специфичната познавателна дейност на 6-7-годишното дете в условията на процеса за опознаване на социалния свят – обекти, субекти, отношения, явления – осъществяван в подготвителната група на детската градина или подготвителния клас в училище.

Предмет е правното образование на 6-7-годишното дете, разгледано като цел, процес и резултат от детската познавателна дейност за опознаване на социалната среда и значимите педагогически условия, ситуирани в теоретико–приложен Модел за правно образование.

Цел на педагогическото изследване е аргументиране, конструиране и апробиране на теоретико-приложен Модел за правно образование на 6-7-годишното дете в условията на познавателната дейност (преднамерена и непреднамерена) за опознаване на социалната среда и на тази основа идентификация на предпоставките за перманентност и съзнателност на процеса през всеки следващ период от детското развитие.

Задачи:

1. Разкриване и анализиране на проблематиката „детски права и правно образование на детето” на основание спецификата на детството и детското развитие, своеобразието на детската познавателна дейност за опознаване на социалния свят, социалното развитие и социализация на детето във възрастта преди постъпване в училище, законодателството, свързано с правата на детето, ролята и значението на подготвителната група за обогатяване на детската социалност.

2. Конструирание на изследователска методика със система от показатели, критерии и инструментариум, съобразена със замисъла и целта на дисертационния труд.

3. Установяване спецификата, равнището на компетентност и отношение на различни по възраст и социален статус субекти относно проблема „правно образование”.

4. Установяване равнището на правна образованост на 6-7-годишното дете чрез разкриване спецификата на взаимосвързаните и взаимозависими компоненти като правни знания, умения, отношение, оценка, поведение.

5. Проектиране, организация и апробиране в практиката на подготвителната група на детската градина на теоретико-приложен Модел за правно образование на 6-7-годишното дете преди постъпване в училище.

6. Разработване на образователен модул за придобиване на правни компетенции от родители и учители в детската градина.

7. Установяване значимостта на резултатите от проведените изследвания и тяхната перспективност за педагогическата теория и практика.

Х и п о т е з а: Правното образование на 6-7-годишното дете е перманентен, достъпен и необходим процес, обогатяващ детското развитие, който в тази възраст приоритетно се разглежда като иманентен компонент и резултат от общия процес на познавателна дейност за опознаване на социалната среда. Допускаме, че ако процесът на познавателната дейност на 6-7-годишното дете за опознаване на социума се разгърне върху основата на предложения Модел за правно образование, включващ базови педагогически условия, то ще се постигне актуалната за възрастта на децата правна образованост, разчетена върху взаимосвързаните и взаимозависими компоненти като – правни знания, умения, отношения, оценки и поведение.

Използваните методи на изследване са:

1. Проучване и анализ на литературни източници по проблема, както и на нормативни и програмни документи, свързани с правата на детето и подготовката и възпитанието на 6-7-годишното дете преди постъпването му в училище.

2. Цялостно и избирателно наблюдение на организационни практики, отношения, поведение, процеси и явления, свързани с изследвания проблем и реализирани в средата на детската градина.

3. Анкетирание – на родители, учители и деца.

4. Контент-анализ на публикации по проблема в периодичния педагогически печат и реализирани в педагогическата дейност план-конспекти за работа в подготвителна група/клас.

5. Автобиографичен метод (Личен разказ) – за емоциите и преживяванията на лица в ситуации с нарушени детски права.

6. Диагностични методи, проследяващи развитието на децата.

7. Статистически методи – за обработка и обобщаване на резултатите.

Изследователските методи се групират в три основни комплекса:

А - за установяване състоянието на проблема „права на детето” и равнището на правна образованост на субекти на различна възраст, както и за разкриване мястото на проблема „детски права” в публикации от българския периодичен педагогически печат: Контент-анализ на педагогически списания, Анкетна карта за родители (по И. Колева и собствена модификация), Автобиографичен метод (личен разказ) „Нарушават ли се правата на децата?” (по М. Байръм, Дъръмски университет, Англия и собствена модификация), Анкетна карта за учители „Правното образование и детските права в институцията детска градина”, Частично стандартизирана анкета-интервю с деца от подготвителна група/клас „Моите права и правата на другите” (по Хр. Недялкова и собствена модификация).

Б - за изява на разбиране, отношение и поведение към явления, свързани със своеобразната правна образованост на 6-7-годишното дете: Метод „Реакция в конфликтни ситуации” (по М. Колева и собствена модификация) и Метод на картографиране „Защитени ли са децата?”.

В - за изследване ролята на организирания познавателен процес за опознаване на социалната среда и акцентите в него, свързани с правното образование на 6-7-годишното дете, както и за обогатяване съдържателната характеристика на социалните роли, изпълнявани от детето в процеса на решение на проблемни ситуации: Контент-анализ на план-конспекти за работа в

подготвителна група/клас и Ситуационен словесен метод “Нарушени ли са детските права?”.

Данните от прилаганите процедури се обработват и съпоставят с цел разкриване на съответствия, зависимости, противоречия и равнище на правна култура на изследваните субекти.

За статистическа обработка на данните се използва пакета SPSS и по-конкретно са приложени:

- Критерии за проверка на разпределението – параметричен (Skewness и Kurtosis) и непараметричен (One-Sample Kolmogorov-Smirnov test).
- Критерий за проверка на дисперсиите - F - критерий на Фишер за независими извадки (F - Test).
- Критерий за проверка на хипотези (параметричен) в двата му варианта - t - критерий на Стюдънт за независими извадки /t-Test: Two-Sample Assuming Equal Variances/, t - критерий на Стюдънт за зависими извадки /t-Test: Paired Two Sample for Means/.
- Коефициент на корелация – известен като коефициент на Пирсън.

Обобщения и изводи:

✓ Проведеното теоретично проучване и анализ върху проблеми и научни тези, насочени към същността, особеностите и спецификата на детските права и правното образование на детето от подготвителна група/клас, разкри актуалността на проблематиката, нейната достъпност и необходимост за всяко дете преди постъпването му в училище. Едновременно с това се оформи изводът, че правното образование може да се разглежда като възможност за изява на просоциално поведение и ефективно общуване на 6-7-годишното дете в средата на детската група.

✓ Проведените теоретични проучвания очертаха възможностите и изискванията за включване на конкретни правно регламентирани знания в Програмните системи за подготвителната група и в педагогическата дейност на учителите. Същевременно чрез теоретичния обзор се разкриха и някои от факторите с влияние върху спецификата на изследвания проблем. Доказа се необходимостта от нов подход към процесите, свързани с разглеждането, анализа и интерпретацията на социалните явления, регулирани от правото.

✓ Изведените показатели и критерии измериха състоянието и динамиката на правното образование на 6-7-годишното дете на различните етапи на познавателната му дейност и предпоставиха обективност на резултатите от проведените изследвания. Чрез тях се доказва ефикасността и значимостта на опитната работа с формиращ характер.

✓ Целевата ориентация на Модела за правното образование на 6-7-годишното дете, неговата вътрешна структура и насоченост към знания, умения, отношение, оценки и поведение, както и операционализирането му в процеса на детската познавателна дейност потвърди направеното допускане относно ролята и значението му за правната образованост на всяко конкретно дете преди постъпване в училище.

✓ Предложеният Модел за правно образование на 6-7-годишното дете и технологията за неговото прилагане в процеса на познавателната детска дейност са една позитивна възможност за постигане на оптималното равнище на правна образованост и опит за прогнозиране на еквивалентност на педагогическия процес, съхраняващ детската индивидуалност, нейната уникалност, неповторимост и права.

VII. ИНТЕРВЮТА

25. Интервю за радио Благоевград - „Днес” с водещ Елеонора Тахова.

В интервюто се акцентира върху студентските стажове и възможностите за работа по специалността чрез европейския проект „Студентски практики”. Коментира се активността и желанието на студентите от Югозападен университет „Неофит Рилски” да участват в проекта, неговата устойчивост и значимост за придобиване на практически умения. Посочва се информация за успеваемостта на проекта в конкретни/реални измерения – предложения за работа, предложения за стаж, сключени договори, активни области, регистрирани работодатели, обяви и др.

Значимостта на проекта се разглежда в двете посоки за работодатели – възможност за оценка на уменията на студентите като евентуални бъдещи членове на техния екип, и студенти – натрупване на практически опит и

преценка доколко реалната работна среда отговаря на очакванията, желанията на студента. Това е една възможност да бъдат забелязани добрите кадри, да бъдат стимулирани и оценени от работодателите, както и възможност за по-тясна връзка между университета и бизнеса. Като силна страна се посочва възможността за индивидуален график съобразен с ангажиментите на студентите. Коментират се изискванията за провеждане на платена практика. Акцентирано е върху изискването изборът на обява/практика да е съобразно специалността и да отговаря на спецификата на обучение на студента. Разяснява се функционалността на платформата на проекта, етапите в практическото обучение, начините за контрол и др.

26. Интервю за БНТ2-Благоевград с Антония Сукалинска.

В центъра на интервюто е практическото обучение на студентите от Югозападен университет „Неофит Рилски” по проект „Студентски практики”. Университетът се класира сред първите пет по брой включени студенти, което разкрива високия интерес на обучаваните за участие в допълнително практическо обучение.

27. Интервю за радио Благоевград - „Днес” с водещ Елеонора Тахова.

Темата на интервюто е: *Работа и кариера за следващите и завършващи студенти.* Въпросите който се коментират са: интересът на работодателите към кадрите на университета, партньорството между Университетския кариерен център и бизнеса, ролята на Центъра в процеса на кариерното развитие на студентите и изпълняваните от него функции, наличните възможности за практика и стажове и др. Дава се информация за организиранията мероприятия, които са своеобразен мост между студентите и потребителите на кадри. Кариерното развитие се представя като системен и целенасочен процес за който от особено значение е човек да бъде активен и да „работи” ежедневно в посока на своята кариера.

SUMMARIES OF SCIENTIFIC PAPERS

CONTEST FOR OCCUPYING ACADEMIC POSITION „DOCENT”

Professional field 1.2. Pedagogy (Pedagogical technologies for environmental knowledge), published in "State gazette" issue 52 from 02.07.2019, South-West University „Neofit Rilski” for the requirements of Department „Preschool and primary school education” – Faculty of Pedagogy

Blagoevgrad

2019

SUMMARIES

Professor`s assistant Blaga Georgieva Dzhorova, Ph.D. – publications
contestant for occupying academic position „Docent” in professional field 1.2.
Pedagogy (Pedagogical technologies for environmental knowledge)

Twenty-four publications were submitted for review by the Scientific Jury, determined by order of the Rector of South-West University "Neofit Rilski". The publications are divided into sections and are as follows: **two** independent monographs, **three** study aids in co-authorship, **five** studies - three independent and two in co-authorship, **nine** publications in collections and journals in Bulgaria - five independent and four in co-authorship, **four** publications abroad - three independent and one co-authored. The author`s summary of the dissertation for awarding a doctoral degree was presented, as well as participation in specialized interviews.

II. MONOGRAPHS

4. Джорова, Ел. (2019). Правно образование в предучилищна възраст. България: „Авангард Прима“. София. ISBN 978-619-239-147-8, 147 / Legal education at preschool age – 147 pages/ / Dzhorova, Bl. (2019). Pravno obrazovanie v preduchilishtna vazrast. (Legal education at preschool age.) Bulgaria: „Avangard Prima“. Sofia./

The book „Legal education at preschool age“ is based on dissertation research on „Pedagogical conditions for legal education of the 6-7-year-old child (based on pedagogical technology for environmental education)”. The problem presented in it is relevant for both pedagogical science and the social situation in Bulgarian society.

The goals and pre-defined state educational standards set out in the Pre-school and School Education Act in Ordinance No. 5 on pre-school education make it possible to interpret the idea of children's rights in two aspects: children's rights at the center of public life / daily life, i.e. consider and respect the rights of the child in life *and* education and the rights of children at the center of knowledge, i.e. enriching the legal education of members of society and in particular the child with a view to achieving the goals of education.

The monograph is «a tool» for the implementation of the preparation for both future student teachers and teachers in the system, in the focus of which human rights and children's rights training should be placed. It presents the rights, legal education and upbringing of the child in pedagogical theory and practice, and analyzes the characteristics of the child's cognitive activity for learning about environmental knowledge.

A substantial part of the content is the author's research revealing the state of the problem of the rights of the child and legal education, with emphasis on: family and children's rights; teacher and children's rights; pre-school child and legal education. As contribution could be defined the suggested *Legal education model* at preschool age with the reasons for development presented, conceptual parameters and conditions for application.

A contributing moment in the work is also the *Children's Legal Dictionary* with the following characteristics: addressee - children from a preschool group and teachers in kindergarten; object - concepts with a legal focus or integrated into the system of

public legal relations, phenomena and processes; subject - meaningful characteristic of the concepts; purpose - to raise the level of legal awareness of the addressee; tasks - acquaintance with the specifics of the concepts, developing skills for the exact use of specific concepts, enriching the active vocabulary for participation and solving problematic situations.

The author's views on enhancing the legal competences of teachers and parents through the following are presented: *Plan for enhancing the legal competences of teachers and parents* and a *Schematic model for the gradual enrichment of the legal competences of parents and teachers* and the possible results.

5. Джорова, Бл. (2018). Ценностен подход към опознаване на околния свят от детето в предучилищна възраст. Монографично изследване. II: Авангард Прима. София. ISBN 978-619-996-3, 316. / Dzhorova, Bl. (2018). Tsennosten podhod kam opoznavane na okolnia svyat ot deteto v preduchilishtna vazrast. Monografichno izsledvane. I: Avangard Prima. Sofia. (A value approach acquaintance with the environmental knowledge by the child at preschool age. Monographic study)/

The monographic work aims at formulating and presenting the possible operationalization of the value approach of acquaintance with environment by the child at preschool age. The emphasis is on: values and values approach to childhood and activities of preschool children, values and children's rights - as interrelated elements, technological projects on the process of acquaintance with environment by a 3-7-year-old child and factors for its value conditionality.

The specific parameters outlined emphasize the process of deliberately and unintentionally learning about environment by the child of preschool age, technology to operationalize the value approach, also considered as an immanent component of the process of knowing environment by the child of preschool age and the need for justification of opportunities for a value approach to each of the components of the process of acquaintance of environment by a 6-7-year-old child.

The theoretical study of the problem reveals the importance and place of values and value approach in the space of pedagogical science and practice. The conducted researches and analysis of the results allow to determine the orientation and specificity

of the values of the children's teachers and parents, considered as the basis for the value orientation of the child in the process of acquaintance of environment, as well as the orientation, the specificity of the children's values as a condition for their enriching and regulating the process of of acquaintance of environment.

A contributing moment is the designed *Pre-School Significant Values Profile* and a *Model of Pedagogical Technology* for acquaintance to environment by a 6-7-year-old children, aimed at mastering and permanently enriching their value orientation.

II. TEXT BOOKS AND STUDY AIDS

6. Джорова, Бл. (2012). Проблеми на правното образование, Част III, Тема № 5 и Приложение № 9. В: Колева, М., Стоименова, В., Стоянова, Кр. & Джорова, Бл. (2012). Опознаване на околната действителност от детето в предучилищна възраст. Педагогическа технология. УИ: „Неофит Рилски”. Благоевград. ISBN 978-954-680-823-3. / Dzhorova, Bl. (2012). Problems of Legal Education, Part III, Theme No. 5 and Annex No. 9. In: Koleva, M., Stoimenova, V., Stoyanova, Kr. & Dzhorova, Bl. (2012). Acquaintance to the environmental reality by a child at preschool age. Pedagogical technology. University: “Neofit Rilski”. Blagoevgrad./

The emphasis of the author's participation in the textbook is the legal education of the child in preschool age. A problem that is relevant both because of the State Educational Standard (SES) and because of the need to assimilate knowledge of public normative rights, rules and obligations, even from a pre-school child. The participation of the child in the diversity of children's activities in the group and the requirements for adequate behavior and attitude towards other children also determines the significance of the problem analyzed. This is successfully complemented by its importance for the transition to school education, where civic education is embedded, as well as its importance for the implementation of the process of socialization and social development of the 3-7-year-old child.

The requirements for effective legal education at preschool age are outlined: the stage of the technological process, motivation of the process of self-knowledge, active involvement of the child in the interactions in the group. The presented schematic

model of legal education as a goal and result is based on the interconnections between knowledge, skills, attitudes, behaviors, which are realized through the basic form of interaction between the subjects - communication. The semantic characteristics and understanding of the substantive accents of the child's legal education prior to entering school are explained and specific are indicated - concepts and ideas that a pre-school child must master, the skills he / she needs to master, the conditions for expressing attitude, as well as the conditions for selection and expression of prosocial behavior.

Some of the conditions for obtaining a legal education for a child of pre-school age have been synthesized, namely: equal treatment in the middle of the group; optimal respect for choices and desires; optimal compliance with current needs; a variety of forms of organization; forming self-esteem and respect for others; stimulating assessment and self-assessment; stimulating the sharing of feelings and emotions; upholding opinion and attitude and respecting the foreign and others.

The author's contributions are *the systematic good practices and the proposed schematic models for pedagogical situations* with exemplary cognitive content, which have been developed according to the need for - active participation of children, clarification of the semantic characteristics of the concepts, getting to know “yourself”, taking into account the individuality of the child. , engaging in team activities, being able to choose a problem for discussion by the children in the group, and choosing behavior from the child in a particular situation.

4. Джорова, Бл. (2015). Социалнопедагогически институции за лица с девиантно поведение. Глава 8, 137-160. В: Педагогика на девиантността. В съавторство с: Лидия Цветанова-Чурукова, Надежда Кръстева, Валентина Караганова, Даниела Кузманова, Ирина Янева, Вяра Цветанова. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград. ISBN 978-954-680-988-9, 308. /Dzhorova, Bl. Socio-pedagogical institutions for persons with deviant behavior; Chapter 8, 137-160. In: Pedagogy of deviance. In co-authorship with: Lidia Tsvetanova-Churukova, Nadezhda Krasteva, Valentina Karaganova, Daniela Kuzmanova, Irina Yaneva, Vyara Tsvetanova. University: “Neofit Rilski”, Blagoevgrad/

The author's participation in the textbook is a separate chapter on social pedagogical institutions for persons with deviant behavior. Socio-pedagogical

institutions are analyzed in terms of their place in the normative documents, their importance for society and their importance for a particular person - the person with deviant behavior. One of the goals of the institutions, formal and informal education in the social and educational sphere, namely legal education and successful legal socialization of each subject, is outlined. These are also important public tasks to help prevent the deviant behavior of minors.

The social pedagogical institutions are considered as part of the social and legal policy of the country and as part of a comprehensive system possessing the resources for carrying out the two interrelated activities - social and pedagogical. Based on the author's theoretical research, the history and functioning of social pedagogical institutions is presented and summaries are made.

An attempt has been made to classify the institutions. There are three groups: Institutions for persons with deviations in behavior as a result of physical and mental disabilities, Institutions for persons with deviant behavior, dictated by the specificity of the perception of the norm, its rule and projection in its own activity, and Institutions for persons suffering from deviance behavior and, as many studies have shown, are actually threatened by the implementation of the learned behavior pattern in one's own life position.

Emphasis is placed on the institutions of the second group, and more specifically on the social pedagogical institutions, which function with a view to preventing and correcting deviant behavior. Based on the normative documents in force in the Republic of Bulgaria, a classification has been made, which groups the institutions on the basis of the activities and functions performed: Institutions with preventive, corrective, study / investigative character, aimed at preventing or overcoming deviant behavior, Institutions with registration and controlling character, Institutions of a reforming, correctional and isolation nature, Institutions of a material, supportive and supportive nature. In each group, specific institutions are represented.

The emphasis on the social and pedagogical function of the social pedagogical institutions allows the dependencies in the pedagogy-law relationship to be derived, and the tasks and exercises included provide an opportunity for self-assessment by the trainees.

7. Джорова, Бл. (2015). Образователен мениджмънт: дистанционно обучение. Наръчник на студента. Авторски колектив. ISBN 978-954-00-0000-8, 48-50. / Educational management: distance learning. Student Handbook. The author's collective/

The Student Handbook is the result of an educational innovation at Southwestern University and aims to provide guidance to students enrolled in distance learning. This form is characterized by remote implementation of the activities of the participants and a high degree of autonomy on the part of the trainees. Logically, each author has identified in the handbook the main topics and the expected results after the training course. Much of the course content is built on the electronic platform that each student has access to: <https://dlearning.swu.bg/>

III. STUDIES

8. Колева, М. & Джорова, Бл. (2016). Субектът "студент" - активност и предизвикателства в процеса на практическото обучение. В: Педагогическата практика - шанс на студента да експериментира /Сборник статии/. УИ: "Неофит Рилски", 23-81. Благоевград. ISBN 978-954-00-0057-2 /Koleva, M. & Dzhorova, Bl. (2016). The subject "student" - activity and challenges in the process of practical training. In: Pedagogical practice - a student's chance to experiment / Collection of articles/

The studies present an own empirical research to establish students' understanding of practical training, their place in the process, and their professional claims. The difference between "the possibility to teach" and "the ability to teach" is grounded theoretically and empirically. Emphasis is placed on the importance of the "subject participation" of students - future teachers in the learning process, as a result of which pedagogical education and professional suitability can be achieved. The levels of subjective activity are presented and special attention is paid to one of the factors influencing the activity of the students and their motivation for mastering the teaching profession - pedagogical practice. The competences listed show what is expected as a result of the teaching process in pedagogical specialties. The results of the study allow to draw several trends, namely: the vision of the contemporary teacher and his activities in kindergarten, the level of general pedagogical preparation of

student pedagogues and the mastered possibilities for pedagogical activities in kindergarten, the level of specialized training and the mastered competence to conduct pedagogical situations, problems and students' self-assessment regarding their participation in pedagogical practice, challenges in the preparation process and to master the teacher`s profession, the organization and content of pedagogical practice. Testing shows that a greater proportion of second- and third-year students - 60% and 62% - have a tendency to engage in pedagogical activity. These results give rise to the proposal to provide for "professional psycho-diagnostics" in the teaching profession.

7. Джорова, Бл. (2016). Детската трудова дейност в прехода към училищен живот. В: Детската градина и началното училище – два свята на детството. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград. ISBN 978-954-00-0086-2, 290-315. / Джорова, Бл. (2016). Детската трудова дейност в прехода към училищен живот. В: Детската градина и началното училище – два свята на детството. (Child`s work activities in school life`s transition. In: Kindergarten and elementary school - two worlds of childhood.)/

The study presents the specifics of the child`s work activity and its opportunities for permanent enrichment of the processes related to the socialization, upbringing and education of the child from preschool age. It is exposed the meaning of the original child`s work activities for mastering by the child a resource of cognitive and practical skills, essential in the transition to school life. Its importance is analyzed in terms of improving the personal qualities and skills of the child, mastering the skills for planning and executing a work activity and getting acquainted with the materials and objects for its implementation.

Based on the study conducted with teachers, it can be summarized that the place of work in the child's daily life and duration depends on the educational environment, the organization of the pedagogical interaction, the budget of the institution, the strategy for the development of the child, program and regulatory documents , the competencies of the teacher.

The participation of the child in productive activities aimed at achieving the end result on the basis of pre-planning and carrying out a peculiar work process, as well as on the basis of increased knowledge, skills and experience, will and motivation for

activity, can actually be defined as child labor, essential for successful inclusion in school-to-school reality. It is a connecting element between educational institutions and between the different stages of human development, because it accompanies a person from an early age - in the family, in kindergarten, school, to adulthood - in the process of professional realization. On this basis, it is concluded that it is important at pre-school age to create conditions for the child to actively engage in work, perform work activities and to acquire work skills and habits, which will ensure balance in such a dynamic process of child development .

8. Джорова, Бл. (2016). Проект „Студентски практики“ – успешен опит за допълнително практическо обучение. Педагогика. Година LXXXVIII, книжка 1, 41-71. / Student Practices Project - Successful Attempts at Further Practical Training. Pedagogy. Year LXXXVIII, Book 1, pp. 41-71./

The study presents the results of a study examining the adjustments and attitudes of students at Southwestern University "Neophyte Rilski" who participated in the Student Practices Project (2013-2015), and in particular evaluated the extent to which additional practice is an opportunity to increase their competences and students' skills in a real work environment in accordance with the specifics of the academic field, vocational training and leisure time of young learners. For the purpose of the study, an author's survey was developed aimed at establishing the reasons for inclusion and the reasons for choosing an employer, position, satisfaction with project administration at different hierarchical levels, characterization of interactions between participants in the process - student, academic tutor, mentor, satisfaction from the real work environment, the student's understanding of the specialist learning opportunities of student practice in a real work environment.

The results of the completed 966 questionnaires and their analysis, in addition to presenting the Student Practices project as a successful experience of the Ministry of Education and Science in introducing additional practical training in Bulgarian higher education institutions, allow several conclusions to be drawn: students are active subjects in the learning process and from their motivation, desires and positive attitude depend on how well they will use their years of professional training at the university; students are motivated to engage in a real work environment through

additional hands-on training in order to enhance practical skills and competences and personal expression in front of the employer; students are satisfied with the administration of the project activity at different levels - MES, University Career Center, Faculty; students need a mediator between the academic and work environments; students are satisfied with the practice in a real work environment when it is well organized, exercised control and the participation of the trainee is ensured in the activities of the institution; it is important for students during the practical training to successfully reconcile their engagements, to have access to resources and materials, and to be able to express and enhance their professional experience.

The survey provides information on how many students have received a job or internship offer, and how much they have received additional remuneration. At the end of the study are presented the students' recommendations and assessments regarding the possibility of conducting a student internship in a real work environment. The developed questionnaire is also used in the new phase of the project in 2016-2018 - <http://esurvey.swu.bg/index.php/156181/lang-bg>.

9. Колева, М. & Джорова, Бл. (2012). Ефективна образователна среда за подготовка на предучилищния педагог: среща с пазара на труда. В: Учебни постижения на студентите от Факултета по педагогика в условия на смесено (традиционно и електронно) обучение. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград. ISBN 978-954-680-907-0, 25-65. / Koleva, M. & Dzhorova, Bl. (2012). Efektivna obrazovatelna sreda za podgotovka na preduchilishtnia pedagog: sreshta s pazara na truda. V: Uchebni postizhenia na studentite ot Fakulteta po pedagogika v uslovia na smeseno (traditsionno i elektronno) obuchenie. (An effective educational environment for pre-school teacher preparation: meeting with the labor market.)/

The studies present the understanding of the role of the priority resources of the educational environment for the preparation of the teacher, summarizing that they mainly relate to the specifics of the professional and pedagogical competencies necessary for the students to master the teaching profession, with the innovative processes in the pedagogical science and the requirements of the legislative acts governing the process of higher education. The acquisition of professional

competences by the student depends on his / her assistance with the whole range of resources of the educational environment, namely: subjects - teachers and students, formal and informal social interactions, criteria for evaluation of student achievements, student group considered as a small social group, specific interior design of study or study halls, mechanisms for managing each of the components of the environment. The leading idea is that it is not important how many children's teachers are needed, but children's teachers with what professional, pedagogical and personal qualities and competences. The correlation between the obstacles to the student and the requirements to the teacher, namely intensifying in one leads to an increase in the other.

The three groups of specific competencies for the teacher are specified: Competencies related to the knowledge of the subject of the pedagogical activity, competencies related to the organization and management of the activities of the child/group of children, competencies, Related to self-assessment and personal improvement, to the practice of the profession and the performance of the professional and pedagogical suitability of the graduated educator.

The dependency "educational environment – mobile pedagogical competencies" is analysed, as well as the requirements that apply this dependence to a number of components of the environment and especially to the curriculum, curricula, textbooks, electronic informational/educational resources. The outlined requirements related to efficiency in the learning process of the particular student reveal the importance of student participation in the educational research process. The pedagogical practice of the student is another significant component of the educational environment, which influences its preparation and implies a specialized educational environment – laboratory and natural conditions for acquiring practical competence from of traditional and innovative practices for interaction with preschool children. The detailed possibilities of the e-learning content determine its importance as a resource of the educational environment and its place in the preparation of future teachers. Contributing moment in the studies are the materials for students' extra-curricular activities - self-assessment questionnaire, descriptive-evaluation scale - teacher questionnaire, tasks for accomplishment in the process of hospiting and the process of planning and realization of pedagogical situation.

10. Джорова, Бл. (2011). Професионалната реализация на кадри на Югозападния университет „Неофит Рилски“. В: Университет – кариера – университет. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград, 15-68. ISBN 978-954-680-795-3. / Dzhorova, Bl. (2011). Profesionalnata realizatsia na kadri na Yugozapadnia universitet „Neofit Rilski“. (Professional realization of staff of Southwestern University "Neofit Rilski")/

The professional realization of the learners is a matter exciting every educational institution. The scientific study presented in the studies finds answers to the questions: do the students get to work after they receive the diploma? Are they able to enrich their qualifications? What is the assessment of the people they work for for their preparation? Were there any difficulties with which they had to fight to educate themselves in order to realize the specialty? etc. Emphasis in the studies is the specially developed questionnaire, which is extensively presented in structural and meaningful terms. The car questionnaire is made up of two categories of questions: questions aimed at collecting personal data from respondent and guaranteeing the existence of this person and questions, "professionally targeted", i.e. carriers of professional information. The content side of the constructed poll is aimed at revealing the formula for a successful career, i.e. correlation dependencies on the basis of which are the important for the preparation and career development processes. The calculations and detailed analysis made prove that the structured questionnaire is working and the information provided from the factual point of view is reliable and can serve as a basis for conclusions and recommendations.

One of the key points in the study is the out bringing of the leading personal qualities-41 quality groups/qualities of personality, which have given reflection and are even decisive in the processes of: training, development, improvement and self-improvement, realization in a "successful" career.

IV. PUBLISHED ARTICLES IN BULGARIA

13. Джорова, Бл. (2019). Законът за предучилищното и училищното образование и квалификацията на учителя. В: Сборник с доклади от Седма международна научна конференция „Съвременното образование – условия,

предизвикателства и перспективи”, 241-251. Благоевград, ЮЗУ „Неофит Рилски“. ISBN 978-954-00-0200-2. /Dzhorova, Bl. (2019). Zakonat za preduchilishtnoto i uchilishtnoto obrazovanie i kvalifikatsiyata na uchitelya. V: Sbornik s dokladi ot Sedma mezhdunarodna nauchna konferentsia „Savremennoto obrazovanie – uslovia, predizvikatelstva i perspektivi (The Law on Pre-school and School Education and Teacher Qualifications. In: Proceedings of the Seventh International Scientific Conference "Contemporary Education - Conditions, Challenges and Prospects")/

The law on pre-school and school Education (LPSE) is a national document, a source of the main provisions regulating and administering processes in the field of education. The article analyzes the content and makes a comparison of the current and the previous law. The aim of the study is to highlight the main changes in the education system introduced by the LPSE and to study the public attitudes towards them, focusing on the preparation, qualification and professional development of teachers.

The study argues that legislative reforms, in every area, aim to improve the situation and influence the multifaceted aspects of regulated processes and phenomena. In this regard, it is assumed that changes in educational legislation are aimed at improving the educational situation in the State and influencing the preparation, realization and development of one of the main subjects in the educational process, namely – Teacher. The analytical insight into the impact of changes, the attempt to be perceived from a different angle can help to uncover the positives, to perceive them as a source of security and to target actions, behaviours, solutions tailored and protected by the legal norm.

One of the novelties in the educational legislation is the normative regulation of the preparation and qualification of the pedagogical staff in the Basic Law governing the issues in the field of education. It is established that the provisions of the law regulate the following issues regarding the qualifications of teachers: levels of realization, period, organizing, measuring, legalization. On the basis of the normative texts are made summaries aimed at the possibilities that gives the normative preparation and qualification of the pedagogical specialists. The shared opinion of directors, teachers and parents regarding the LPSE and the changes made through it to

the system of pre-school and school education are also grounds for numerous summaries in which shows the consensus of the participants in the The survey groups of individuals on some of the issues – financing of private schools, the importance of normative regulation of the preparation and qualification of teachers for their work and the results of children, the role and importance of kindergartens/schools in The process of preparation of the future teachers and at the same time different attitudes/opinions on others – autonomy, necessity for the functioning of the National Education Inspectorate, election and mandate of the directors, regulation of The preparation and qualification of the teachers in the LPSE, the compulsory preschool training, the appraisal.

14. Ковачка, Юл. & Джорова, Бл. (2017). Социалните умения при студенти от педагогическите специалности – състояние и възможни решения. Knowledge, International Journal Scientific papers, Vol. 20.1, 455 – 460. / Kovachka, Yul. & Dzhorova, Bl. (2017). Sotsialnite umenia pri studenti ot pedagogicheskite spetsialnosti – sastoyanie i vazmozhni reshenia. (Social skills in pedagogical students - status and possible solutions.)/

The dynamics of modern education increasingly stands out the importance of social processes and the role of emotional intelligence of professionals for their successful professional realization. A leading entity in the socieducational reality is pedagogue, which in the context of the All-day organization of the educational process and not only should be able to work for a positive social climate and organizing the school social environment. The purpose of the publication is to diagnose the state of social skills in students of pedagogical specialties at the faculty of Pedagogy of the Southwest University "Neofit Rilski". For the collection of data aimed at establishing the development of social skills, as part of the structure of the socio-emotional competence of students, based on the training they have carried out, a standardised toolkit – test Of Robert Wood and Harry Tolley and in particular his fifth module. The study was conducted with students of pedagogical specialties at the university, where future teachers are prepared. The analysis of the results draws attention to the specific manifestations of social skills in students. Possible solutions are proposed to create the

conditions for the development of the so-called “soft skills” of students to meet the challenges of the new time.

13. Колева, М. & Джорова, Бл. (2017). Съвременният педагог в детската градина – между академичното знание и педагогическата практика. В: Усъвършенстване на подготовката и квалификацията на педагогическите специалисти в съвременното образование. Сборник с научни доклади от юбилейна международна научна конференция, 25-26 ноември 2016. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград, 463-470. ISBN 978-954-00-0116-6. /Koleva, M. & Dzhorova, Bl. (2017). Savremenniyat pedagog v detskata gradina – mezhdru akademichното znanie i pedagogicheskata praktika. V: Usavarshenstvane na podgotovkata i kvalifikatsiyata na pedagogicheskite spetsialisti v savremennoto obrazovanie. Sbornik s nauchni dokladi ot yubileyna mezhdunarodna nauchna konferentsia (The Modern Kindergarten Teacher - Between Academic Knowledge and Pedagogical Practice. In: Improving the training and qualification of pedagogical specialists in contemporary education. Proceedings of the Scientific Jubilee International Scientific Conference)/

The relationship pedagogical theory – Practice in the working environment of the Children's group is the most serious investment in the educational space, which is responsible for the development, upbringing and socialisation of preschool children. The article presents a topical problem, the actuality of which is produced by the nature of the modern model for pre-school education, designed on the basis of requirements for the educational environment, the competences of the child teacher and the opportunities Successful pedagogical interaction with children of different ages.

One of the highlights of the article is the need for scientifically justified thesis in carrying out the enriching pedagogical interaction with the preschool child with an influence on its individual and social development. Reflections on the nature and content of the cognitive activity of the child and the place of the game in the pedagogical process are presented. The thesis is that the optimum level of the necessary pedagogical competence of the teacher to work with preschoolers is possible when she is produced in the space between the academic knowledge of the child, the child group on the one hand, On the other – scientifically justified management and

realization of the pedagogical interaction in the educational environment, stimulating children's activity. The existence of such a level of pedagogical competence will help to achieve adequate child development education, socialization and training. The relationship between the student's academic knowledge and pedagogical practice can be perceived by the thesis that "the Knowledge of the child" in the age of 3 to 7 years/academic knowledge/ensures the individualisation of the interaction and is a chance for its Development, education and training/pedagogical practice/.

14. Джорова, Бл. (2015). Педагогическата практика на студента – бъдещ детски учител /Опит за анализ на процеса/. Годишник на Факултета по педагогика, книга 3. УИ: „Неофит Рилски”. Благоевград, 127-143. ISSN 1314-9997. / Dzhorova, Bl. (2015). Pedagogicheskata praktika na studenta – badesht detski uchitel /Opit za analiz na protsesa/. Godishnik na Fakulteta po pedagogika, (The pedagogical practice of the student - a future teacher / An attempt to analyze the process /. Yearbook of the Faculty of Pedagogy)/

The qualitative preparation of the pedagogue, teacher is an essential challenge for the educational process in kindergarten. In this sense, it is of particular importance that in the training of future teachers, particular attention is given to pedagogical practice, which is an important focus in their specialization and the assimilation of their practical skills. Its effectiveness influenced many factors and conditions, but it was not irrelevant that students were able to participate in an organized pedagogical practice in real working conditions for acquiring professional competencies. It is this understanding that is one of the highlights in the article and the other is revealing the strengths, weaknesses, opportunities and threats to the pedagogical activities in the children's group, as well as the resources for the successful pedagogical practice of the students preparing for Teachers. To achieve the research objectives and targets, a SWOT analysis is used as the results are presented tabular and analysed to make the relevant summaries. It can be assumed that the article contains useful references to both the educational process in kindergartens observed by students and used as the main source of examples/practices of the real work situation, as well as to students preparing for Teachers who need to make the most of their presence in the kindergarten. The present moment in the article is the ideas for improvement of the

pedagogical practice and especially for organizing an additional one, initiated by a student or an institution and tailored to the individual commitments and opportunities of the practitioner. The article summarises the importance of the student's participation in pedagogical practice and outputs the main obligation to "learn to learn".

15. Джорова, Бл. (2014). Инструментариум за оценка професионалната подготовка и реализация на педагогически кадри, завършили Югозападния университет „Неофит Рилски“. В: Професионално педагогическа подготовка в контекста на образователните реалности и тенденции. Сборник статии от национална научнопрактическа конференция. И: „Авангард Прима“. София. ISBN 978-619-160-429-6. / Dzhorova, Bl. (2014). Instrumentarium za otsenka profesionalnata podgotovka i realizatsia na pedagogicheski kadri, zavarshili Yugozapadnia universitet „Neofit Rilski“. V: Profesionalno pedagogicheska podgotovka v konteksta na obrazovatelните realnosti i tendentsii. Sbornik statii ot natsionalna nauchnoprakticheska konferentsia. (Assessment tools for the professional training and implementation of teaching staff graduated from Southwestern University "Neofit Rilski". In: Professional pedagogical preparation in the context of educational realities and trends. Proceedings of a national scientific conference.)/

The development of a toolkit to assess the professional preparation and implementation of the pedagogical staff is based on the staging that the assessment of the suitability for performance of professional activities in the real working environment and the establishment of The relationship with career development is important for all participants in the process – employers – University. The availability of an adequate toolkit to allow studies providing the necessary information and revealing the specificity of basic processes and regularities related to the preparation and implementation of pedagogical staff in the labour market is A priority resource in the space between the training institution-labour market. In the context of this need is the aim of the report, namely to present a toolkit to be used for evaluation of the professional training and realization of the staff of the Southwest University "Neofit Rilski" and specifically the faculty of Pedagogy. The toolbox presented was apierced in 2011 and as a result of the detailed analysis it was found that the author's

questionnaire is "working" and the data obtained from it can be used for drawing conclusions and conclusions. In this regard, as a scientific contribution can be determined the developed questionnaire for graduates of the Southwest University "Neofit Rilski". Undoubtedly one of the main tasks of each educational institution, and in this sense of the Southwestern University and the Faculty of Pedagogy, is the realization of quality educational process and preparation of competitive staff, which can be Appreciated by the users of these employees and also on the basis of their career development and personal satisfaction from the professional realization. This is the reason for almost 10 years of the developed toolkit to be used to track the development of the university's cadres.

<http://esurvey.swu.bg/index.php/survey/index/sid/137921/newtest/Y/lang/bg>

18. Колев, Й., Ковачка, Юл., Джорова, Бл. и др. (2013). Интродукция към идеята за всеобщ закон на педагогиката (Предварителни наброски). В: Педагогическата наука теория и практика. Годишник на Факултета по педагогика, книга 1. Педагогически клуб за чудене, ФП. УИ: „Неофит Рилски“. Благоевград. 188 – 198. ISBN 1314-9997. /Kolev, Y., Kovachka, Yul., Dzhorova, Bl. i dr. (2013). Introduktsia kam ideyata za vseobsht zakon na pedagogikata (Predvaritelni nabroski). V: Pedagogicheskata nauka teoria i praktika. Godishnik na Fakulteta po pedagogika, kniga 1. Pedagogicheski klub za chudene (Introduction to the idea of a universal law of pedagogy (Preliminary sketches)/

The article presents reflections on the need for a universal law of pedagogy to justify its scientific claims and to motivate/target the research on the child in terms of his educational opportunities in the process of self-updating. Searches are about answering questions: Which is the "caffeine" of knowledge?, What encourages people to strive for knowledge? Which is the "atom" of pedagogy? In what relationships and with what elements can the universal law of pedagogy be expressed? The article also offers answers to the questions: "Caffeine" of knowledge is curiosity. The information is fed to the curiosity to satisfy a human need, and is processed to become a knowledge that is actually the "atom" of pedagogy. Knowledge is the constant, needful to mankind, repeated, and every individual endeavors to understand.

The author's contribution in the article are reflections on the place of curiosity in the universal law of pedagogy. Curiosity – The child's weapon to eliminate ignorance, genetically enshrined and natural behavior of the living creature associated with the exploration of the World and the satisfaction of needs. On the basis of the reasoning curiosity is defined as a constant figure in the formula of human development and a generator of information, the product of which are the knowledge. The article outlines only the conceptual foundations/frameworks of the idea of a possible formula of universal law in the pedagogy. The relationship between the elements is not aspiersed and proven, which leaves the question "open" to new ideas and reasoning.

19. Джорова, Бл. (2010). Проблемът „детски права” в българския педагогически периодичен печат. В: Сб. Докторантите в диалог с науката. УИ: „Неофит Рилски”. Благоевград, 28-37. ISBN 978-954-680-695-6. / Dzhorova, Bl. (2010). Problemat „detski prava” v balgarskia pedagogicheski periodichen pechat. V: Sb. Doktorantite v dialog s naukata. (The problem of children's rights in the Bulgarian pedagogical periodical press. In: Collection. PhD students in dialogue with science.)/

In pedagogy, as in many other sciences, constantly arise problems that concentrate attention, thought and activity of scientists working in the defined scientific field. Such a problem is the basis of the publication and specifically the problem of the rights of the Child. The purpose of the study is to reveal the public attitudes and attitudes towards the problem "children's rights" in preschool age as part of the education, upbringing and development of the child. The method used is the analysis of the content of three pedagogical journals for a period of four years. The main tasks of the study are: identification of the number of publications during the investigation period, establishment of the number of publications on research problem, establishment of content accents and attitudes towards children's rights in Bulgarian pedagogical for the specified period. As a result of the analysis, the grouping of publications in the following four sub-problems is possible: child rights-guarantee and violation, children's rights-society, children's rights-family, children's rights-

kindergarten, which outline the main attitudes and relations To the problem, as well as influencing processes and phenomena – State policy, education, upbringing, etc.

The conclusions made by the synthesis reveal the following: Children's rights are a topical problem of society, of Family and science-theory and practice, but scientific developments and practical activities aimed at it are insufficient; There is an uninvolved of the institutions in organising and implementing activities to disseminate the idea of child rights; Real is the possibility to solve the problem by manifestation of personal attitude and active action on the part of pedagogical, social, political, etc. Institutions and organisations; There is a need for serious research in the area of the problem "rights of the Child" aimed at the child of preschool age, his parents and teachers in kindergarten.

18. Джорова, Бл. & Докова, Н. (2010). Студентите със специални образователни потребности – реалност и предизвикателство за висшето образование. В: Сб. Студентите със специални образователни потребности – подкрепа за качествено образование и достоен живот. УИ: „Неофит Рилски”. Благоевград. ISBN 978-954-68-656-7, 81-90. / Dzhorova, Bl. & Dokova, N. (2010). Studentite sas spetsialni obrazovatelni potrebnosti – realnost i predizvikatelsvo za vissheto obrazovanie. V: Sb. Studentite sas spetsialni obrazovatelni potrebnosti – podkrepa za kachestveno obrazovanie i dostoen zhivot. (Students with special educational needs - a reality and a challenge for higher education. In: Collection. Students with special educational needs - support for quality education and a dignified life.)/

The article discusses the possibility of integrating individuals with special educational needs in and through education. For the realization of this idea it is essential to create a supportive educational environment in the institutions at every stage of education-kindergarten, school, university. The article presents the results of a survey, which aims to study the conditions of education of people with SEN in the university and specifically: the attitudes of teachers to these students and their professional competence to work with them, The attitude of the student community to their colleagues with special educational needs, the effectiveness of the educational process for students with SEN, the existing in the university conditions for access of

students with SEN to library resources. Logically the tasks are selected and the contingent of research: university professors, students and specialists from the library units.

Relevant conclusions and recommendations have been made which mainly refer to the need for the use of technologies corresponding to the individual needs of students with SEN and the introduction of teachers with specific educational technologies in order The interaction with the students with SEN to be fully for both sides learner-trainee.

19. Ковачка, Юл. & Джорова, Бл. (2009). Преподавателят - научен ръководител на докторанта. В: Сб. Третата степен на висшето образование. УИ: „Неофит Рилски”. Благоевград. ISBN 978-954-680-622-2, 73-81. / Kovachka, Yul. & Dzhorova, Bl. (2009). Prepodavatelyat - nauchen rakovoditel na doktoranta. V: Sb. Tretata stepen na vissheto obrazovanie. (Teacher - Ph.D. supervisor. In: Collection. The third degree of higher education.)/

In the center of the article is training in the third degree of higher education in order to acquire a scientific degree "doctor". The many factors influencing this process are listed: selection of candidates, normative basis, educational environment, curricula and programmes, university staff policy, focusing on the scientific leader factor.

It is the scientific tutor that is the "engine" of the doctoral candidate's scientific searches – he applies his experience and knowledge both in specifying the doctoral research quests and in their theoretical justification and practical projection and significance. Establishing the attitude of the academic teachers in the faculty of Pedagogy for the training of doctoral candidates, the role of the scientific leader for successful completion of the training and which are the dissertable problems according to the scientific leader are The empirical part of the article. The article also gives answers to the question "What are the motives of the scientific leaders for working with doctoral candidates?". Such motives are: conducting research in a specific scientific field, conveying experience and providing assistance, need of followers, etc.

The article contributes to the dissertated thematic areas, formulated on the basis of the answers of the habilitated professors to the Faculty of Pedagogy, which suggest

innovative scientific developments in the field of pedagogy and are relevant for pedagogical practice.

The article summarizes that the attitude of the head teacher in the process of training in the third stage of education is of particular importance because he directs, motivates, supports, controls, the doctoral student guided by him, but at the same time the doctoral student has the final say - he decides whether select and develop a qualitatively important and current scientific problem in order to be awarded the educational and scientific degree "doctor" or unceremoniously consume the financial (of the state and the university) and the personal / of the scientific adviser and lecturers / support.

V. PUBLICATIONS ABROAD

20. Dzhorova, Bl. (2018). The Child And His Needs. VOSPITANIE, JOURNAL OF EDUCATIONAL SCIENCES, THEORY AND PRACTICE, Vol. 10, No.14, 2017/2018, ISSN 1857-5331 (print), ISSN 1857-8705 (online), UDC: 73.21:316.628(497.2).

The article presents the significant for the child of preschool age necessities, which are leading in his daily activities, the choice of behavioral appearances, regulation and self-regulation of behavior. It is the needs that can be the basis for pedagogical interaction with children and to be the natural engine for development and maturation. The development explores the leading children's needs and the possibilities for adapting the activities of pedagogue with them in order to stimulate children's activity and adequate positioning of the child in the Socium. An adapted version of G. Stern's questionnaire was used- „*Self-portrait - needs and aspirations.*“.

The results of the study and their qualitative analysis are grounds for synthesizing proposals and guidelines with regard to the activity of the pedagogue in the kindergarten and creating conditions for expression of behaviour satisfying the current needs of satisfying Specific individual needs of the child. As a result of the survey, several conclusions can be drawn:

The main place in the educational process is to occupy the game in its different varieties, communication and interaction in a group of peers and various age groups

and positive, pleasant emotions based on pleasant experiences in Nature and among others.

In the daily activities with the children the pedagogue must create conditions for satisfying curiosity and curiosity, to reach "knowledge" based on personal activity and participation and enrichment children's notions and concepts through accessible information.

Pedagogue must clearly and accurately put achievable, but not easily enforceable targets, for children, as the basis for interaction and communication is equal participation, alignment, hearing and sharing.

21. Koleva, M. & Dzhorova, Bl. & Krasteva, N. (2017). Educational Prospects: A Delicate Topic About Roma Children. International Scientific and Practical Conference "WORLD SCIENCE", № 9(25), Vol. 3, September 2017. Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference "New Opportunities in the World Science" (August 31, 2017, Abu-Dhabi, UAE). 8-15. ISSN 2413-1032.

The article presents reflections on the issue "educational perspectives" for Roma children, identified as a special group of primary school students, for whom the educational process, learning and success are processes of no particular importance and can be said they are unattractive. On the basis of own studies, the reasons and consequences are sought and the possibilities for changing the status of the Roma child and the attitude of the Roma community to education are specified.

The combination of a series of social and ethno-cultural preconditions is one of the leading conditions for not realizing the prospects of good education among the Roma community and the emergence of the problem "low educational level and culture of the Roma child". The significance of the educational environment in which Roma children are enrolled and trained is outlined. It is she, with all its components, tangible and spiritual, needs to be competently enriched and perfected so that her positive influence to provoke every social entity to acquire a new educational status and awareness prosperous a sense of good Education. In summary, the two focus-educational environment and socio-cultural problems in the Roma community are

proving to be decisive factors with a negative impact on the educational perspectives of the Roma child.

The study, analysis and findings put a series of questions related to the attitudes and motives of learning, and thus to the feasibility of the educational attainment of children of Roma origin. These are questions that are difficult to find solutions and are permanently discussed in the public space and pedagogical theory and practice, which warrants their determination as a sensitive topic in the Bulgarian educational space.

22. Джорова, Бл. (2017). Студенти педагози за правното възпитание на детето. Knowledge International journal. Education and Social Sciences. Vol. 17, N 1. pp. 1-557, pp. 219-225. Skopje. /Thirteenth International Scientific Conference THE TEACHER OF THE FUTURE 25-28.5.2017, Budva, Montenegro/ /. Dzhorova, Bl. (2017). Studenti pedagozi za pravnoto vazpitanie na deteto. (Student educators on child legal education.)/

The modern public situation still quite controversial and limited interprets the issues "children's rights". However, infringement is a concrete fact which continues to ' seek ' professional actors and their competence in order to overcome not only the facts but also the negative effects on the development, upbringing and socialisation of children in the age of Childhood. A substantial part of these professional subjects are the students – future educators, children's teachers, who are preparing for pedagogical interaction with the children at the age of 3 to 7 years.

The development updates the problem "child rights", as a matter of priority registering, on the one hand, the attitudes of students to the student, and on the other – self-assessment of individual opportunities and preparation for conducting pedagogical process with The purpose of legal education of preschool children. The integrative links between the two areas of pedagogy and law are presented as well as being commented in both directions: pedagogy in law and law in pedagogy.

The results obtained from the study conducted among students and their interpretation are grounds for shaping conceptual thesis on: vocational-pedagogical preparation of future educators in kindergarten; The system of competencies in the field of psychological and legal science; The personal qualities of the pedagogue, ensuring the process of legal education of children.

23. Dzhorova, Bl. (2016). Rights of the children and the upbringing methods of the parents: the state policy for protection of children and family in Bulgaria. International Scientific and Practical Conference "WORLD SCIENCE", № 3 (7), Vol.4, March 2016. Pp. 17-24. Proceedings of the IInd International Scientific and Practical Conference "Innovative Technologies in Science (February 25 – 26, 2016, Dubai, UAE)".

The article presents the problem of child rights by analyzing parenting styles that are being engaged in the family education process. In the context of the problem is also considered the role of the State, through normative documents and legal procedures, for the welfare of the child and family. The pedagogical aspects of the problem are also commented. Conclusions are drawn, relevant to the legal culture of the parents and the child-family relationship – a country, namely: children have rights; The state has to protect the children and their rights; The State must support and support families; The family is the best medium for raising a child; Families need competent assistance and support; Parents, through interactions with their children, apply the philosophy of children's rights in practice; The perception and respect of the parents of children's rights is at the heart of the child's perception and respect for human rights; Withdrawing the child from the family or taking it out of the family environment is necessary when it is undoubtedly proved that parents do not provide a safe environment for life and harm the child; It is necessary to carry out a survey immediately to provide information on the actual state of the situation and to allow adequate and child-friendly legal measures to be taken in the case of a report of a threatened child.

VI. AUTHOR'S SUMMARY OF DISSERTATION

24. Джорова, Бл. (2010). Педагогически условия за правно образование на 6-7-годишното дете (на основата на педагогическата технология за опознаване на околната действителност). / Dzhorova, Bl. (2010). Pedagogicheski uslovia za pravno obrazovanie na 6-7-godishnoto dete (na osnovata na pedagogicheskata tehnologia za opoznavane na okolnata

deystvitel'nost'). (Pedagogical conditions for the legal education of a 6-7 year old child (based on pedagogical technology for environmental awareness)./

The legal education of the 6-7 year old child from the preparatory group of the kindergarten is the current problem, investigated in the Disertacionnata development. The complexity of the social phenomena that the child at this age gets to know, as well as its forthcoming inclusion in the new school environment, are the need for a specific type of education or social culture, considered as an opportunity to Its successful orientation and adaptation to it. A private case of the general process of cognitive activity of the 6-7-year-old child of the preparatory group is the peculiar process of legal education, taking into account the specificity of child development, age and individual abilities and needs.

The studies on the issues legal education of the 6-7 year old child were provoked by his social needs, the level of social development and social activity, as well as the initial indications for shaping a new social position and the role of "pupil" of Six-seven-year-old child. At first it was driven by its social learning – imitation, etc., and later to the 7th year with the enrichment and expression of the social identification of the child – it has a new status and "New Sociality" in the public space. The new sociality of the child affects its interactions in the Socium, and from an aspect of their adequacy are necessary knowledge and skills related to the rights, responsibilities and duties. The need for participation of the child, regarded as a social subject in the public situations, claims for adequate social behaviour and change of social status in the children's group Forepose The emergence of the research problem, i.e. the legal Education and are a precondition for its importance.

The object is the specific cognitive activity of the 6-7-year-old child in the context of the process of getting to know the social world - objects, subjects, relationships, phenomena - carried out in the preparatory group of the kindergarten or preparatory class at school.

The subject is the legal education of the 6-7-year-old child, considered as the purpose, process and result of the children's cognitive activity in order to get to know the social environment and the significant pedagogical conditions in the theoretical and applied Model of Legal Education.

The purpose of the pedagogical research is to substantiate, construct and approve a theoretically applied Model for the legal education of a 6-7 year old child in the context of the cognitive activity (intentional and unintentional) to get to know the social environment and on that basis identify the prerequisites for permanence and awareness of the process in each subsequent period of childhood development.

Tasks:

1. Disclosure and analysis of the issues "children's rights and legal education of the child" on the basis of the specificity of childhood and child development, extravagance of children's cognitive activity for acquaintance of the social world, social development and Socialization of the child in the age prior to admission to school, the legislation related to the rights of the Child, the role and importance of the preparatory group for enrichment of child sociality.

2. Construction of research methodology with a system of indicators, criteria and tools, tailored to the design and purpose of dissertation work.

3. Identification of the specificity, level of competence and respect of the different ages and social status of the subjects "legal education".

4. Establishing the level of legal education of the 6-7-year-old child by revealing the specifics of the interconnected and interdependent components such as legal knowledge, skills, attitude, evaluation, behavior.

5. Design, organization and acation in the practice of the preparatory group of the kindergarten of the theoretical-annexed model for legal education of the 6-7-year-old child before admission to school.

6. Development of educational module for acquisition of legal competencies by parents and teachers in kindergarten.

7. Установяване значимостта на резултатите от проведените изследвания и тяхната перспективност за педагогическата теория и практика.

HYPOTHESIS: The legal education of the 6-7-year-old child is a permanent, accessible and necessary process, enriching the child's development, which in this age is considered as a treasure-hunting component and the result of the general process of cognitive activity for acquaintance of Social environment. We assume that if the process of cognitive activity of the 6-7 year old child for acquaintance of the socium unfolds on the basis of the proposed legal education model, including basic

pedagogical conditions, it will achieve the current age of the children Legal education, read on the interconnected and interdependent components such as – legal knowledge, skills, relations, evaluations and behaviour.

The research methods used are:

1. Research and analysis of literary sources on the problem, as well as normative and programming documents related to the rights of the Child and the preparation and upbringing of the 6-7-year-old child before admission to school.

2. Complete and selective observation of organizational practices, relations, behavior, processes and phenomena related to research problem and realized in the middle of kindergarten.

3. Questionnaires – to parents, teachers and children.

4. Content-Analysis of publications on the problem in the periodical pedagogical printing and realized in the pedagogical activity plan-the curriculum for work in the preparatory group/class.

5. Autobiographical method (personal Narrative) – about the emotions and experiences of individuals in situations with violated children's rights.

6. Diagnostic methods for tracing the development of children.

7. Statistical methods – for processing and aggregation of results.

The research methods are grouped into three main complexes: A-to identify the status of the problem "rights of the Child" and the level of legal education of subjects of different ages, and to uncover the place of the problem "child rights" in publications from Bulgarian periodical Pedagogical Printing: kontent-analysis of pedagogical journals, the questionnaire for parents (by I. Koleva and own modification), autobiographical method (Personal Narrative) "are children's rights violated?" (by M. Byrom, Durham University, England and own modification), a questionnaire for teachers "legal education and children's rights in the kindergarten institution", a partially standardized questionnaire-interview with children from the preparatory group/class "My rights and Rights of Others "(by Hr. Nedyalkova and own modification).

B-the expression of understanding, attitude and behavior towards the phenomena related to the peculiar legal education of the 6-7-year-old child: Method

"reaction in conflict situations" (by M. Koleva and own modification) and mapping method "are children safe?".

C-to study the role of the organised cognitive process for knowledge of the social environment and its accents related to the legal education of the 6-7 year old child, as well as for the enrichment the content of the social roles performed by In the process of resolution of problematic situations: content-Analysis of the plan-analyses for work in the preparatory group/class and situational verbal method "are children's rights violated?".

The data of the procedures applied shall be processed and collated in order to detect matches, dependencies, contradictions and the level of legal culture of the subjects surveyed.

The SPSS package is used for statistical data processing and in particular are applied:

- Criteria for checking the distribution – parametric (Skewness and Kurtosis) and non-parametric (One-Sample Kolmogorov-Smirnov test).
- Dispersion test criterion - F - Fisher test for independent samples (F - Test).
- Hypothesis test criterion (parametric) in its two variants - t - Student test for independent samples / t – Test: Two-Sample Assuming Equal Variances /, t - Student test for dependent samples / t – Test: Paired Two Sample for Means.
- Correlation coefficient - known as Pearson's coefficient.

Summaries and conclusions:

✓ The theoretical research and analysis on problems and scientific ones, aimed at the nature, peculiarities and specificity of children's rights and legal education of the child from the preparatory group/class, revealed the actuality of the issues, its Availability and necessity for each child before admission to school. At the same time it was concluded that the legal education could be regarded as an opportunity for expression of pro-social behavior and effective communication of the 6-7-year-old child in the middle of the children's group.

✓ The theoretical studies conducted outlined the possibilities and requirements for inclusion of specific legally regulated knowledge in the program systems for the preparatory group and in the pedagogical activities of teachers. At the same time, the theoretical overview also revealed some of the factors influencing the

specifics of the research problem. The need for a new approach to the processes related to the examination, analysis and interpretation of the social phenomena regulated by the law has been proved.

✓ The displayed indicators and criteria measured the state and the dynamics of the legal education of the 6-7-year-old child at the various stages of his cognitive activity and predestined objectivity of the results of the studies carried out. They proved the efficiency and importance of the experienced work of formative character.

✓ The target orientation of the legal education model of the 6-7-year-old child, its internal structure and focus on knowledge, skills, attitudes, evaluations and behaviour, as well as its operationalisation in the process of child cognitive activity confirmed The assumption about its role and relevance for the legal education of any particular child before admission to school.

✓ The proposed legal education model of the 6-7-year-old child and the technology for its implementation in the process of cognitive activity of children are a positive opportunity to achieve the optimum level of legal learning and experience for forecasting The educational process, preserving the children's individuality, its uniqueness, originality and rights.

VII. INTERVIEWS

28. Интервю за радио Благоевград - „Днес” с водещ Елеонора Тахова. /Interview for the Bulgarian National Radio – Blagoevgrad – “Today” with Eleonora Tahova./

The interview focuses on student internships and job opportunities through the European project "Student practices". The activity and the willingness of the students from the Southwest University "Neofit Rilski" to participate in the project, its sustainability and importance for acquiring practical skills are commented. Information about the success of the project in concrete/real dimensions – job offers, traineeship proposals, contracts, active areas, registered employers, announcements, etc. is given.

The importance of the project is seen in both directions for employers – the ability to assess students ' skills as prospective members of their team and students –

build on practical experience and assess the extent to which the real working environment meets Expectations, the wishes of the student. This is an opportunity to be noticed by the good cadres, to be stimulated and appreciated by the employers, as well as the opportunity for closer connection between the university and the business. As a strong country, the possibility of an individual timetable according to the students' commitments is indicated. The requirements for conducting a paid practice are commented. Emphasis is on the requirement that the choice of a listing/practice should be in accordance with the specialty and the specifics of the student's training. The functionality of the project platform, the stages in the practical training, the means of control etc. is explained.

29. Интервю за БНТ2-Благоевград с Антония Сукалинска.

/Interview for the Bulgarian National Television – Blagoevgrad with Antonya Sukalinska/

In the center of the interview is the practical training of students from Southwest University "Neofit Rilski" under the project "Student practices". The university ranked among the top five students enrolled, which reveals the high interest of the trainees to participate in further practical training.

30. Интервю за радио Благоевград - „Днес” с водещ Елеонора Тахова. /Interview for the Bulgarian National Radio – Blagoevgrad – “Today” with Eleonora Tahova./

The topic of the interview is: *Work and career for the studying and graduating students*. The questions that are commented are: the interest of the employers to the staff of the university, the partnership between the university career center and the business, the role of the centre in the process of student career development and the functions performed by them, available opportunities for practice and traineeships, etc. Information about the organized events that are a bridge between the students and the users of the staff is given. Career development is presented as a systematic and targeted process for which it is of particular importance that a person be active and "working" on a daily basis in the direction of his/her career.